

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 87 - no. 1 - januari 1985

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

bijenteelt

INHOUD

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT ISSN 0166-6444

Officieel orgaan van de V.B.B.N.
**VERENIGING TOT BEVORDERING DER
BIJENTEELT IN NEDERLAND**
Opgericht 1897

Redactie

Ir. J. Wesdorp
(hoofdredakteur, 05716-231)
Therese Rive
Otto de Kat

Vaste medewerkers

Arjen Neve
Jan van de Veluwe
Ko Zoet

Ledenblad

Oplage 8200
Verschijnt 11 x per jaar,
in juli en augustus gecombineerd

Proefnummers

f 2,50 incl. porto

Advertentie-tarieven op aanvraag

REDACTIE, SECRETARIAAT en LEDENADMINISTRATIE

VBBN, Grintweg 273,
6704 AP Wageningen

Telefoon

VBBN (secretariaat/redactie) 08370-22422
Bijenhuis (handel/winkel) 08370-22733

Openingstijden

Secretariaat di. - vr. 9.00-16.00 uur
Winkel di. - vr. 9.00-18.00, za. 9.00-13.00 uur

Postgiro

VBBN (Vereniging) 84.68.01
Bijenhuis (Winkel) 82.32.76

Bankrelatie

ABN, Wageningen, Postgiro 82.41.84
Rek.no. VBBN (Vereniging) 53.90.42.897
Rek.no. Bijenhuis (Handel) 53.90.42.900

Registratie K.v.K.

VBBN: Verenigingsreg.no. V119736
Bijenhuis: Handelsreg.no. 11433

Druk

Van Mastrigt en Verhoeven B.V. Arnhem

Artikelen onder naam vallen buiten de redactionele verantwoordelijkheid.

Naam en adres van auteurs zijn bij de redactie bekend.

Overname van artikelen en illustraties is toegestaan na overleg met de Redactie en dan met bronvermelding.

Kopij voor de 10e van de maand, voorafgaande aan de maand van plaatsing, aan het BIJENHUIS, ook opgaven en betaling van advertenties en Speurbijltjes.

jaargang 87 - nummer 1 - januari 1985

Nieuwjaarswoord, J.J. Speelziek	3
1000 doden door bijen?, dr. J.C. v.d. Zwan	4
Genezen verklaard, ingez. G.J. v. Wijk	5
Wat doet het Consulentenschap, dr.ir. C. van Heemert	6
Van imker tot imker, Ko Zoet	8
Propolis	9
Hoe Klaas Bouw ons leerde jagen, Otto de Kat	10
Alcohol en ether contra Varroa, J.J. Speelziek	12
Glascontainers een gevaar?, J.J. Speelziek	12
Bijenplant: speenkruid, Arjen Neve	14
Jaarverslag '82 Keuringsdienst van Waren	15
Nieuwe Hoofdbestuursleden treden aan	16
Ziektebestrijdingscommissie, ir. J. Wesdorp	18
De bij in de filatelie, A. Smit	19
Boekbespreking, J.J. Speelziek	21
Sprokkelwaar, Otto de Kat	22
Een nieuwe drachtplant: Teunisbloem	23
Puzzel, J. v.d. V.	24
Oplossing Kerstpuzzel	25
De honingboom, Wim Longayroux	25
Over het herkennen van de Koningin, E.J.P. Seppen	26
Imkers Agenda	27
Onderwijs, demonstratie, voorlichting	28
Tips Ambrosiushoeve januari	30
Officiële mededelingen	31

bij de VOORPLAAT

De belangstelling voor de vroegere imkerij is groot. Uit de oude ervaring tracht men kennis op te doen voor het imkeren anno 1985. Een rapportage over het aftrommelen in de herleefde korfimkerij is te vinden op pagina 10 naar foto's van Otto de Kat. Onlangs zagen we een kostelijk plaatje over aftrommelen zo'n negentig jaar geleden. Het werd gevonden in een boek aankondiging over de "moderne" bijenteelt dat in 1903 te koop werd aangeboden voor f 1,25!!

NIEUWJAARSWOORD

door J.J. Speelziek, Alg. Voorzitter

Bij het passeren van de bekende jaarlijkse datumgrens mogen we constateren dat een veelbewogen immen- en imkersjaar achter ons ligt en een uitermate moeilijk 1985 ons wacht. Bij de jaarwisseling vaceerden vanwege diverse omstandigheden, veelal van persoonlijke aard, niet minder dan een ZEVENTAL hoofdbestuurfuncties, die echter spoedig weer zullen worden bezet.

Twee ervan betreffen het dagelijks bestuur, waar versterking op korte termijn vereist is. Werden dergelijke functies in het grijze verleden nog wel eens aangemerkt als zogenaamde erefuncties, thans is dat zeker niet meer het geval.

Het lid zijn van het hoofd(dagelijks)bestuur en de functie van groepsvertegenwoordiger vormen een tweetal bezigheden die bij een serieuze taakopvatting een aanzienlijke hoeveelheid tijd en werk vergen. Het behoeft geen betoog dat inzet, organisatorische en bestuurlijke kwaliteiten, aangevuld met een flinke dosis enthousiasme het welzijn van de Vereniging daarbij ten goede komen. Door deze en hierna volgende personeels-mutaties was ik zo vrij dat nog eens te memoreren.

Alsof het vorenstaande nog niet voldoende problemen met zich meebrengt moesten we in het afgelopen jaar onder trieste omstandigheden afscheid nemen van onze actieve en voortvarende redakteur, met het gevolg dat we het nieuwe jaar met een eveneens nieuwe redakteur ingaan. Hoewel blakend van enthousiasme ontkomt hij er niet aan allereerst de nodige ervaring op te moeten doen alvorens routinematig te kunnen werken. Wij wensen hem voor 1985 veel sterkte, te meer waar het geen sinecure is een goed lopend maandblad, juist gebracht op 32 pagina's, kwalitatief op peil te houden.

Tegenslagen vermogen dikwijls drielidig te zijn en in dat verband is het te betreuren dat onze zeer gewaardeerde "koningin" van het Bijenhuis, mevr. Rive-von Bönninghausen, per 1 maart haar functie zal beëindigen. Wat zij de afgelopen 8 jaren voor de Vereniging heeft betekend is gewoon ondenkbaar; veel dank zijn wij haar daarvoor verschuldigd.

Hopelijk wordt tijdig over de nodige "redcellen" beschikt om het Verenigingssecretariaat weer op overeenkomstige wijze te laten functioneren.

Gelukkig blijft de belangstelling voor de imkerij toenemen, hetgeen we mogen afleiden van het nog steeds groeiende aantal leden. Voorts gaven allereerste manifestaties, symposia, e.d. daar duidelijk blijk van. Ook in de media kwam de imkerij in al haar aspecten breeduit in de belangstelling.

Het aantrekken van de economie blijkt gelukkig ook op onze Vereniging van toepassing te zijn want de financiële resultaten over het afgelopen jaar waren - mede dank zij de doorgevoerde bezuinigingsmaatregelen - positief! Hulde aan onze vaste medewerkers.

Ondanks het feit dat we binnen Nederland en de EEG af en toe over excessieve voorraden suiker beschikken is de overheid, in tegenstelling tot 65 voorgaande jaren, waarin dat niet het geval was, kennelijk niet bij machte de imkerij aan gesubsidieerde suiker te helpen, zelfs niet aan accijnsvrije. Triest is daarentegen te moeten constateren dat soortgelijke activiteiten ten aanzien van boter wel mogelijk zijn. Juist in de voorgaande maand werden zogenaamde overschotten tegen bijna de helft van de geldende prijs op de markt gebracht. De Vereniging zal niettemin haar uiterste best doen ook in 1985 weer goedkope suiker te verkrijgen.

In het milieu vormen de bijen nog altijd een onmisbare schakel in het bestuivingsgebeuren, een gegeven dat al sinds lang mondiaal bekend en aanvaard is. De onthutsende conclusie van een overheidsfunctionaris dat een en ander niet door betrouwbaar onderzoek zou zijn aangetoond achten wij bedenkelijk en betreurenswaardig. Achteraf bezien een minder gelukkig incident waarvan we onze immen maar niet in kennis zullen stellen.

Wat de Varroa zal brengen is voorshands bepaald niet hoopvol. De ervaringen in de Achterhoek en aangrenzende gebieden zijn beslist niet van dien aard om de toekomst zonder zorgen tegemoet te gaan. Overijverige imkers experimenteren om het Varroaeuvel op meer effectieve wijze te kunnen bestrijden, hetgeen van een goede instelling blijk geeft. Voorzichtigheid blijft niettemin geboden en laten we vooral niet te snel hoera roepen.

Op het terrein van de toegestane bestrijdingsmiddelen zijn er inmiddels hoopvolle berichten, zodat we in ieder geval optimistisch blijven. In dit verband is het wel eens goed op te merken dat er weinig landen zijn waar de Varroa in samenwerking met de overheid, i.c. het Consulentenschap in Algemene Dienst voor Bijenteelt, zo actief wordt aangepakt als in Nederland. Met de niet aflatende ondersteuning van de zijde van deze instantie is dat een goede zaak.

Tegenover zoveel sombere geluiden steken de activiteiten van "Hilvarenbeek" dan ook gunstig af. Als voorzitter van het Proefstation voor de Bijenteelt heb ik het genoegen van nabij te kunnen waarnemen welke hoeveelheden werk daar worden verzet.

De nieuwe Consulent, tevens Directeur van het Proefstation, inmiddels al weer een jaar in functie, verschaft ons met zijn medewerkers het volste vertrouwen voor de toekomst. De plannen en uitvoering van een scala van beproevingen tonen duidelijk aan dat we met het Proefstation op de goede weg zijn. Voor lieden die het bestaan ervan als een omstreken zaak aanmerken moet ik stellen dat wij zonder een dergelijk instituut, het enige in Nederland, nationaal en internationaal zouden afglijden naar een bedenkelijk niveau.

Toch lijken de perspectieven voor het Proefstation voor de bijenteelt minder gunstig te liggen. Hoewel de overgrote meerderheid van de Vereniging de instandhouding van dit instituut ongetwijfeld wenselijk acht, blijkt de bereidheid tot een financiële bijdrage voor dat doel uitermate gering te zijn. Een uitspraak van de Algemene Vergadering zal hierop van beslissende invloed zijn.

Over het slechte honingjaar 1984 heb ik doelbewust gezweven op gevaar af als een doemdenker te worden aangemerkt. Goede jaren worden nu eenmaal afgewisseld door slechte. Aangezien de vooral bij oudere imkers zo bekende Enkhuizer Almanak voor wat betreft het weerbeeld voor 1985 een goed bijjaar in het vooruitzicht stelt, willen we het daar voorlopig op houden. Ondanks alles wens ik alle leden met hun huisgenoten en immen een gezond en voorspoedig 1985.

J.J. Speelziek,
Alg. voorzitter.

BIJ EN STEEK

1000 DODEN DOOR BIJESTEEL?

dr. J.C. van der Zwan, internist.

In het juni-nummer van het blad *Grasduinen* wordt gesteld dat door bijesteken 1000 mensen omkomen en dat de bij daarmee het gevaarlijkste dier is van de Benelux.

Omdat zo'n rond en groot getal tot de verbeelding van velen zal spreken, is het goed om e.e.a. nadrukkelijk te ontzenuwen. De werkelijkheid zal zijn dat per jaar ongeveer 6 personen zullen overlijden tengevolge van een steek door een bij of een wesp. Slechts 10% van de slachtoffers zal deze reactie hebben door een bijsteek, als ik uitga van de gegevens die ik verzameld heb n.a.v. 240 patiënten bij ons bekend vanuit Nederland. Het zal dan nagenoeg altijd gaan om personen boven de 25 jaar. Zij, die om onderscheiden redenen, een zo genaamde Bêta-blocker als medicijn gebruiken, hebben minder mogelijkheden om een ernstige allergische reactie op te vangen dan degenen die zo'n medicament niet gebruiken. Het aantal personen dat een algemene allergische reactie krijgt t.g.v. een bij- of wespesteek schatten wij op 5 per 10.000 inwoners, maar dat is een betrekkelijk grove schatting op grond van eigen materiaal uit de gezondheidsregio Utrecht-Oost/Noord/West-Veluwe. Kortom: er kunnen ernstige reacties optreden bij individuen overgevoelig voor bijgif, maar zeldzaam is het verschijnsel wel.

VAN DE REDACTIE

EEN NIEUWJAAR, EEN NIEUWE REDACTEUR. EEN PLAATSBEPALING.

Een redacteur heeft bepaalde voorrechten. Eén ervan, die ik met maandelijksse trouw hoop in te vullen, is het schrijven van een korte inleiding, een redelijke overpeinzing, iets zakelijks of wat me zo maar te binnen schiet.

Zo zal dat meehelpen het Groentje een gezicht te geven. Want ieder blad, ook dit Groentje in de nu 87 jaren van zijn bestaan heeft een eigen gezicht gekregen. Maar het toekomstige gezicht van het Groentje zal niet alléén door mij bepaald worden. Ik denk dat zo iets nooit zou lukken. Gelukkig is het Groentje gefundeerd op een groot aantal meedenkers en vooral op meedoeners. Op hen doe ik daarom een beroep het goede werk van mijn voorganger voort te helpen zetten. Achteraf bekeken rekenende ik al op die hulp toen ik "ja" zei tegen het Dagelijks Bestuur op het moment dat mij werd gevraagd of ik dacht dat het samenstellen van het maandblad me wel zou lukken. Het was misschien

ook een wat moeilijk te beantwoorden vraag want we moeten het vaak met elkaar maar erop wagen. Nog een punt: U mag me laten weten als het hét Nederlandse Bijenblad goed blijft gaan. U móet me laten weten als er wezenlijke kritiek is. Niet: waarom geen 100 blz. in tienkleurendruk; wel: er is geen aandacht voor...., vult U maar in. Binnen onze mogelijkheden kunnen we samen véél bereiken!

Ik heb wel eens gehoord dat een hoofdredacteur van een goede krant altijd de deur van zijn kantoor op een kier heeft staan. Zoveel als: niet plompverloren binnenvallen want er zijn ook nog andere dingen te doen; maar de deur is wél open. Mijn telefoonnummer staat daarom altijd vermeld achter de titelpagina in het colofon.

Ik reken op U.

J. Wesdorp

GENEZEN VERKLAARD

Medisch-antropologische notities

HONING

Een vriendelijk arts, docerend aan de universiteit van Yogyakarta, vertelde mij eens: "Toen ik nog in m'n dorp woonde geloofde ik in onze traditionele geneesmethodes. Toen ik ging studeren begon ik eraan te twifelen. En sinds ik in Australië heb gewerkt weet ik dat het allemaal onzin is".

Overduidelijk geeft dit aan hoe artsen in ontwikkelingslanden tegenover hun traditionele geneeswijzen staan, en een dergelijke houding is heus niet beperkt tot Indonesië. Vandaar dat de pogingen van de Wereldorganisatie om de traditionele geneeswijzen in ontwikkelingslanden te gebruiken bij het opbouwen van een basale gezondheidszorg die werkelijk het platteland bereikt, gedoemd zijn te mislukken: men luistert welwillend naar plannen en er wordt een door de WHO betaalde ambtenaar aangesteld die zich met traditionele gezondheidszorg bezighoudt, maar daar blijft het bij. De westerse geneeskunde heeft veel meer aantrekkingskracht en artsen in ontwikkelingslanden verdenken de WHO ervan in hun land een goedkope tweederangs gezondheidszorg te willen stimuleren. Daarom hebben de meeste initiatieven weinig kans en is die kans er eigenlijk alleen maar wanneer mensen met een gezond gevoel van eigenwaarde naar hun eigen culturele verworvenheden kunnen kijken. Op het gebied van de geneeskunde betekent dit dat allereerst moet worden vastgesteld waar men precies trots op kan zijn, dus welke therapieën er werkelijk effectief zijn.

Wat te denken bijvoorbeeld van de gewoonte suikerrietpulp op open wonden aan te brengen teneinde te zorgen dat ze niet infecteren, zoals op Java gebeurt? Is zoiets nou inderdaad effectief of is het klinklare onzin? In de Lancet van 1982 vinden we enkele artikelen over deze materie die materiaal verschaffen om dit nader te beoordelen*. Het blijkt dat suiker op open wonden zeer effectief is ter voorkoming van infecties, maar als nadeel heeft dat er om de zes uur nieuwe suiker moet worden aangebracht. Veel beter is het honing te gebruiken, omdat honing slechts eenmaal daags op de wond hoeft te worden aangebracht.

De desinfecterende werking van honing is te danken aan het aantrekken van water, waardoor er geen vocht meer is voor de bacterieontwikkeling. Verschillende onderzoeken hebben dit bevestigd.

Honing is in alle culturen als geneesmiddel gebruikt. Ook bij ons. Men heeft het mensen laten slikken om ze te kalmeren, het is gebruikt als preventief middel tegen bedwachten, als slaapmiddel, als middel om stoffige neuzen te reinigen, als middel tegen bloedarmoede en als middel tegen de pijn die wordt veroorzaakt door artritis. Behalve dit alles werd het ook in Europa op open wonden aangebracht om infecties te voorkomen.

Vermoedelijk hebben de Spanjaarden dit gebruik overgebracht naar Latijns-Amerika. Honing wordt daar nog veelvuldig toegepast; vooral op het platteland, waar nauwelijks medische faciliteiten zijn maar waar wel honing is, is dit een goede methode. Ook in Europa is het gebruik van honing als middel tegen wondinfectie overigens niet verdwenen; sommige gynaecologen raden het aan bij vrouwen die een epistiosomie hebben ondergaan. Wat frappant is, is dat ook in Azië men óf deze methode heeft overgenomen, óf zelf proefondervindelijk deze manier van wondinfectie heeft ontwikkeld. Immers, ook suikerrietpulp werkt hygroscopisch en maakt het milieu van de wond onleefbaar voor bacteriën.

Elke cultuur heeft manier en therapieën gevonden om te overleven en daarbij horen geneeskundige methoden. Deze zomaar laten verdwijnen omdat ze traditioneel en dus ouderwets zouden zijn, leidt ertoe dat de plattelandsbevolking kwijt is wat ze in elk geval had vóórdat er iets anders voor in de plaats komt. Vandaar dat het uiterst belangrijk is te weten dat een geneeskundige methode echt effectief is; dan kunnen artsen die in Australië zijn opgeleid en niet meer in hun eigen culturele verworvenheden geloven er in elk geval ook gebruik van maken! Dergelijke wetenschappelijke onderzoekjes waarbij de waarde van een methode duidelijk wordt kunnen de trots op de eigen cultuur verstevigen, en dat is uiterst belangrijk. Het gaat er immers niet om de traditionele en volks-geneeskunde te vervangen door westerse, wetenschappelijke geneeskunde: wat van belang is in een samenleving, is dat de leden ervan op maximale wijze kunnen overleven; daarbij kan ze gebruik maken van medische voorzieningen. Het doet er dan niet toe uit welke cultuur die voorzieningen afkomstig zijn. Het voordeel van honing of suikerrietpulp is bovendien dat het altijd in de buurt is, omdat de mensen het zelf kunnen produceren; daardoor worden ze niet afhankelijk van de kennis van de artsen die geen zin hebben om op het platteland te werken.

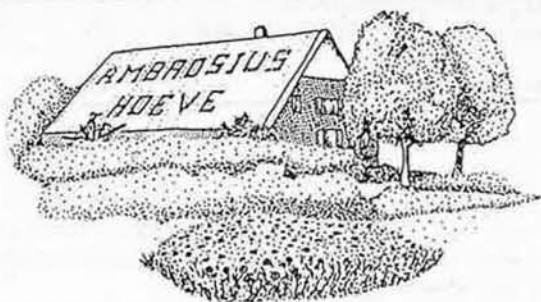
Bronnen: *Lancet 6 maart 1982, pag 560; Lancet 10 april 1982, pag 861; Lancet 24 april 1982, pag 963; Lancet 17 juli 1982, pag. 157

Uit: Medisch Contact nr. 17, 17.4.1984, p. 543.
Ingezonden door G.J. van Wijk te Leeuwarden.

De geest van bovenstaand artikel is lofwaardig. Punt van kritiek is dat er nu eens over suiker en honing dan weer over suikerrietpulp gesproken wordt. Wie suikerrietpulp (12-14% suikergehalte) met zijn rauwe, vezelige want silikaatrijke structuur kent, kan dat nauwelijks een geloofwaardig wondafdekmiddel vinden. Wel lijkt het aanvaardbaar dat de geconcentreerde suiker en honing bacteriedodende werking hebben. (red.)

WAT DOEN HET CONSULENTSCHAP IN ALGEMENE DIENST VOOR DE BIJENTEELT EN DE PROEFBIJENSTAND

Dr. ir. C. van Heemert, Consulentschap
in algemene dienst voor de Bijenteelt
en Directeur van de Proefbijenstand.

Zoals misschien al is opgevallen, is het woord Ambrosiushoeve in de titel weggelaten. Dit is gedaan met de bedoeling om een aantal zaken uit elkaar te houden. In de wandeling wordt de Ambrosiushoeve gezien als een instantie waar allerlei activiteiten op bijengebied plaatsvinden. Wat minder of niet bekend is bij vele imkers is wat de activiteiten zijn van de medewerkers van het Consulentenschap en wat de activiteiten zijn van de medewerkers van de Proefbijenstand Ambrosiushoeve. Vandaar het nog eens toelichten van onze situatie.

Het Consulentenschap in Algemene Dienst voor de Bijenteelt

Het Ministerie van Landbouw en Visserij heeft een aantal Directies waaronder o.a. de Directie voor Akker- en Tuinbouw valt. Deze Directie beheert vele regionale Consulentenschappen, enkele Consulentenschappen in algemene dienst (landelijk werkgebied) en verder enkele Proefstations en Proeftuinen. Voor de bijenteelt is er een Consulentenschap in algemene dienst gevestigd in Hilvarenbeek.

Dit Consulentenschap wordt, evenals alle andere Consulentenschappen, volledig door de overheid gefinancierd en heeft 9 mensen in dienst: 1 consulentschap, 1 secretaresse, 1 middelbaar onderzoeker, 2 laborantes en 4 specialisten of buitendienstmedewerkers (vroeger assistenten). Het **doel** van het Consulentenschap is: Het bevorderen van een goede bestuiving van land- en tuinbouwgewassen door de honingbij en andere bestuivende insecten, alsmede het bevorderen van een optimale honing- en wasproductie.

De taken die uit deze doelstelling voortvloeien zijn:

- Beleid: het uitzetten van beleidslijnen, aandacht schenken aan nieuwe ontwikkelingen, oplossingen zoeken voor knelpunten in de bijenteelt etc.
- Voorlichting: dit aspect neemt een centrale plaats in, in een Consulentenschap. Zowel naar de tuinbouwsector als naar de imkersector wordt voorlichting gegeven. Aan de ene kant wordt specialisme kennis overgedragen naar de tuinbouwsector vooral over bestuivingsdoeleinden.

Verschillende gewassen in de fruitteeltsector, als appel, peer, kers, bessen etc. maar ook augurk, aardbei, courgette e.d. en de zaadteeltsector zijn voor een goede opbrengst afhankelijk van bestuiving door honingbijen.

Aan de andere kant wordt direct voorlichting en advies gegeven aan de imkerij in Nederland. Voor problemen op het gebied van bijenziekten, dracht, bijenteelt, overlast, zwermbehandeling e.d. worden door het Consulentenschap oplossingen aangedragen. Het medium video-film blijkt in het kader van de Varroa-diagnose en bestrijding als voorlichtingsmiddel zeer effectief te werken.

- Bijenwet: de bijenwet van 1947 is er om de "bijenstapel" in Nederland gezond te houden. De Consulentschap in algemene dienst voor de Bijenteelt in Nederland is belast met de veterinaire inspectie van de bijen en met de uitvoering van de daaruit voortvloeiende maatregelen. Als gevolg hiervan kunnen er door onze dienst monsters genomen worden van bijenvolken waarvan het vermoeden bestaat dat er een ziekte in aanwezig is.

De wet zegt letterlijk: de eigenaar of houder van bijen, die weet of redelijkerwijze moet vermoeden, dat onder zijn bijen een ziekte heerst, is verplicht daarvan terstond kennis te geven aan de Rijksbijenteeltconsulent (tegenwoordig Consulentschap in algemene dienst voor de Bijenteelt). Alle Varroa-mulmonsters bv. die in het laboratorium onderzocht worden, worden dus in het kader van de bijenwet onderzocht. Dit is een overheidstaak waarvoor de imker niets betaalt.

Het is een groot voordeel dat de verantwoordelijkheid voor de bijenziekten naar het Consulentenschap is gedelegeerd en niet bij de Veterinaire Dienst van het ministerie berust. De situatie in de ons omringende landen geeft aan dat de melding van bijenziekten en de daaruit voortvloeiende maatregelen via veel schijven gaat. In Nederland krijgen de veeartsen in hun opleiding geen bijenteelt of bijenziekten als vak. Het is daarom een gelukkige omstandigheid dat alle kennis op het gebied van bijenziekten, bijenteelt, bestuiving en bijenteeltonderwijs in Nederland onder één dak zit.

- **Onderwijs:** het Consuleringschap verzorgt de opleidingskursus voor leraren bijenteelt. Gedurende een periode van twee jaren wordt de nieuwe leraren bijenteelt alle actuele kennis op het gebied van bijen en bestuiving bijgebracht, zowel theoretisch als praktisch. De leraren bijenteelt geven overal in den lande de voor velen bekende kursussen voor beginners en voor gevorderden.

- **Adviezen:** naar allerlei instanties en organisaties worden gevraagd en ongevraagd adviezen gegeven. Dit geschiedt door de medewerkers van het Consuleringschap door een gesprek of telefonisch of door middel van publikaties in vakbladen en algemene tijdschriften. Als voorbeeld: adviezen over het plaatsen van bijen in drachtperioden, adviezen bij overlast door bijen, adviezen naar de vijf imkerorganisaties over nieuwe ontwikkelingen op bijenteeltgebied, bestuivingsadviezen, vervuiling van glastruilen door bijen e.d. Problemen als dode bijen door bespuitingen worden niet door onze dienst behandeld. Hiervoor is een A.I.D. (Algemene Inspektiedienst) die overtredingen in die zin behandelt. Het bovenstaande geeft aan dat er vele taken verricht moeten worden door een kleine groep van mensen van het Consuleringschap. In de toekomstige periode zullen we een aantal prioriteiten moeten aanbrengen met het accent op o.a. de samenstelling van een bestuivingsnota waarin het economisch nut van de bij als bestuiver nader wordt onderzocht, Varroa-onderzoek, mogelijkheden voor selectie en rasverbetering, landelijke coördinatie van drachtverbetering en onderwijsvernieuwing.

Stichting Proefbijenstand Ambrosiushoeve

Zoals er voor bv. de fruitteelt en de bloembollenteelt Proefstations zijn, zo is er de Proefbijenstand voor het onderzoek op het gebied van bijen. Welbekend zal zijn dat er in Nederland maar één dergelijk onderzoeksapparaat is. De Stichting Proefbijenstand wordt bestuurd door een aantal personen die tevens Dagelijks Bestuurslid zijn van enkele imkerverenigingen en door een direktielid van de Direktie Akker- en Tuinbouw van het ministerie. De Direktie van de Proefbijenstand is sekretaris van het Bestuur. Door deze samenstelling van het Bestuur is er direkte zeggenschap vanuit de imkerorganisaties op het onderzoeksbeleid van de Proefbijenstand. Er zijn vijf tot zes vergaderingen per jaar zodat er een optimale communicatie bestaat. De Proefbijenstand heeft momenteel vier mensen in dienst: één wetenschappelijk onderzoeker drs. A. de Ruijter, één laboratoriumassistent, één bedrijfsimker en één tuinchef. Wat de financiering betreft heeft het ministerie als beleidslijn dat alle Proefstations en Proeftuinen op basis van zgn. medefinanciering moeten gaan draaien. Dit geldt ook voor onze Proefbijenstand, waarvoor vijftig procent door de overheid en vijftig procent door het bedrijfsleven c.q. imkerij gefinancierd dient te worden.

Momenteel wordt de Proefbijenstand nog geheel door de overheid gefinancierd. De **doelstelling** van de Proefbijenstand is:

Het uitvoeren van toegepast onderzoek met het doel om tot een goede bestuiving in de land- en tuinbouw te komen en tot het produceren van honing en was. Om een inzicht te geven in het onderzoek dat nu loopt of dat voor komende jaren gepland is, geef ik het volgende overzicht. Zoals velen wellicht reeds weten, is er in april jl. een proevenboekje gepubliceerd waarin alle resultaten staan van de proeven van de afgelopen 2-3 jaar. Dit boekje is zo enthousiast ontvangen dat dit nu bijna uitverkocht is! De onderzoeksonderwerpen zijn zeer gevarieerd en bestrijken het gebied van de bijenziekten, giftigheid gewasbeschermingsmiddelen, bedrijfsmethoden en bestuiving.

- **Bijenziekten:** in E.E.G.-verband zal er de komende vier jaar samen met het laboratorium voor Entomologie van de Landbouwhogeschool te Wageningen (drs. J. Beetsma) en de afdeling Virologie een Varroa-onderzoek door een academicus worden uitgevoerd. Congressen over Varroa-onderzoek toonden aan dat het onderzoek in Nederland op een zeer goed niveau staat en internationaal erkend is.

Daarnaast wordt er door ons onderzoeksteam veel onderzoek gedaan naar nieuwe bestrijdingsmethoden van Varroa, chemisch en niet-chemisch. Opgemerkt dient te worden dat er de afgelopen 1½ jaar zeer goed is samengewerkt met verschillende imkers in de Achterhoek. Op Ameland wordt een meerjarig Acarapis-onderzoek in het voorjaar afgesloten. Konklusies uit deze proef zullen in de adviezen voor de ziektebestrijding geïntegreerd worden. Onderzoek met betrekking tot amoebe en Nosema wordt ook geëntameerd.

- **Giftigheid gewasbeschermingsmiddelen:** vanuit de praktijk worden regelmatig signalen over schade aan bijen opgevangen. Veelal is er een verkeerde toepassing van het middel t.o.v. bijen aan de orde. De toelating van vele nieuwe middelen in Nederland is afhankelijk van de resultaten van een toxiciteits-onderzoek op de Proefbijenstand. Dat hiervoor vaak enkele volken opgeofferd moeten worden spreekt vanzelf. In Nederland is de Proefbijenstand het enige laboratorium waar dit soort onderzoek op praktijkschaal uitgevoerd kan worden. Verschillende nieuwe middelen als Insegar, Pennicap, Zolone en andere zullen beproefd worden. Een goed contact met de Plantenziektenkundige Dienst is hierbij onontbeerlijk.

- **Bedrijfsmethoden:** een zeer uitgebreide proef (100 volken om het verenigen in het najaar en het voorjaar te vergelijken is in het najaar 1984 gestart. Na de koolzaadperiode zal vastgesteld worden wat de voor- en nadelen zijn van beide methoden.

- **Bestuiving:** zoals er bij de vorige onderwerpen zoveel mogelijk samengewerkt wordt met andere laboratoria en/of imkers, zo wordt het bestuivingsonderzoek tesamen met het Proefstation voor de Fruitteelt in Wilhelminadorp, met het Proefstation voor Groenteteelt onder glas in Naaldwijk en met de Proeftuin in Horst uitgevoerd. Voor enkele gewassen is gebleken dat nader onderzoek over het nut van bijen bij de bestuiving nodig is. Bij de appelteelt heeft men met nieuwe rassen en plantsystemen te maken en hernieuwde bestuivingsadviezen zijn daarvoor dan ook nodig. Bij een aantal gewassen zoals o.a. teunisbloem, courgette, aardbei in de volle grond en tomaat, is nieuw onderzoek gestart om het bestuivingsnut vast te stellen.

Nog vele andere onderwerpen liggen op onderzoek te wachten waarbij we denken aan rasondezoek, watergeven in de kast in het voorjaar, teelt van solitaire bijen, teelt van kleine volkjes voor bestuiving in het vroege voorjaar, stuifmeelvervangingsmiddelen etc. In de bijenbladen is er een oproep aan de imkers ge-

daan om met suggesties voor onderzoek te komen. We beschouwen het als een uitdaging aan de imkers die met bijenproblemen zitten om hierop te reageren. Ook zijn goede ideeën en suggesties om problemen op te lossen van harte welkom. In een later stadium zal er meer uitgebreid informatie komen over de onderzoeksplannen.

Uit het bovenstaande mag nu duidelijk geworden zijn hoe de beide instanties t.w. Consulentschap en Proefbijenstand in elkaar zitten, wat de doelstellingen zijn, hoeveel mensen er werken en hoe de organisatie en financiering geregeld zijn. Wat de activiteiten van de "Ambrosiushoeve" betreft heeft u nu een kort overzicht gekregen van de toekomstige werkzaamheden van de Proefbijenstand en voor de afgelopen periode verwijs ik naar het proevenboekje. Alleen **door** uw steun kan onderzoek aan bijen **voor** u in Nederland gewaarborgd blijven.

Dr.ir. C. van Heemert,
C.A.D. voor de Bijenteelt.
Direkteur Proefbijenstand.

VAN IMKER TOT IMKER

Ko Zoet

December, de wintermaand

Inderdaad, december is de winterman. Een andere naam die ons aan de kou doet denken is "Wolfsmaand". Het herinnert ons aan het feit dat in vervlogen tijden viervoerders van die naam, door de honger gedreven, zich dicht bij de woningen waagden op zoek naar voedsel. Tot nu toe lijkt het er dit jaar echter in het geheel niet op dat de wintermaand zich ook als "een wintermaand" zal ontpoppen want nog vrijwel dagelijks is het aangenaam weer met in de middag temperaturen van om en nabij de 10 graden. Een dapper zonnetje doet er alles aan om, in de weinige uren die haar zijn gegund, de sombere wintermaand bij uitstek een zomers allure te geven en zie ... tot 2 december zijn bijen gesignaleerd met propjes stuifmeel. Afkomstig van de nog bloeiende Klimop of de reeds bloeiende Primula? Wellicht van de Prunus subhirtella die aan de kale takken duizenden wit-roze bloempjes draagt. In ieder geval lijkt door dit exceptionele weer de weg naar het voorjaar minder lang en dat is voor velen heel wat waard.

Knippen en/of merken van koninginnen

We hebben het er al vaker over gehad dat zowel het knippen als merken van het moertje voordeel kan opleveren. Een gemerkt moertje bewijst haar waarde als een aflegger moet worden gemaakt of als alle raten rigoreus moeten worden afgeslagen waarbij Zij tijdelijk met de raat waarop ze zich bevindt in een drieramer verdwijnt.

Verder bestaat er weinig noodzaak om tijdens een inspectie jacht op het moertje te maken. Een goed broedpatroon zegt voldoende.

Het knippen van een stukje van één der vleugels van het moertje wordt gedaan ter bevordering van de gemoeidsrust van de imker. De kans dat een zwerm zal ontsnappen wordt wel erg klein op voorwaarde dat de imker de natuurlijke gang van zaken goed begrijpt en inspectie plaats vindt vóórdat een zwerm met de eerst geboren moer uit een zwermcel vertrekt. Ik heb echter mijn twijfels of de imker met een dergelijk volk nog positieve resultaten kan bereiken.

Afgezien van het al of niet behalen van positieve resultaten is er nog een heel ander aspect aan het knippen van een stukje van de vleugels van het moertje dat door Paul van Sluis uit Groningen per brief onder de aandacht werd gebracht.

Hij schrijft: "In het verenigingsblad van de Ambrosiusgilde Rotterdam en in het overbekende boekwerk van Schotman (punt 354) is sprake van het uitvliegen van moeren, in het bijzonder van reeds bevruchte moertjes dan wel van moeren op jaren.

Dit is waargenomen tijdens de voorjaarsreinigingsvlucht en tijdens de zomer (herbevruchting). Mijn vraag laat zich raden: in hoeverre is dit algemeen. Imkers in mijn omgeving hebben hiervan nooit gehoord, laat staan weggenomen.

Als het uitvliegen van bevruchte moertjes regel is dan zullen de geknipte exemplaren een kort leven zijn beschoren met als gevolg plotseling moerloze volken en dan maar hopen dat er nog geschikt broed

aanwezig is om redcellen aan te zetten. Zelf knip ik mijn moertjes in augustus of in het vroege voorjaar. Bij mijn weten, ik noteer veel, ben ik nog nooit een oudere moeder plotseling kwijt geraakt.

Wat kan er van dit fenomeen waar zijn met name de herbevruchting van de oudere moeder? Al schrijvende kom je al snel op meerdere zaken die hiermee verband houden zoals de raszuiverheid, het voorkomen van darrebroed in sommige volken na de zwermperiode, het plotseling afnemen van de hoeveelheid broed gevolgd door een buitengewone toename in juli/augustus en de vraag of bevruchting van de jonge moeder tijdens een slecht weer periode herbevruchting in de hand werkt.

Ervaringen van anderen m.b.t. dit onderwerp kunnen wellicht enig inzicht brengen".

Een leuke serie vragen.

Zelf knip ik geen koninginnen en uit een onderzoek zoals gepubliceerd in het groentje van september 1982 blijkt dat 80% van de imkers in Groningen en Drenthe de moertjes niet knip. Wellicht dat daardoor zo weinig feitenmateriaal voorhanden is. Ik heb slechts éénmaal een oudere bevruchte moeder op de vliegplank waargenomen zonder dat ze op de vleugels ging. Een zeer geroutineerd imker uit de regio Leiden, Jan Blom, had dit uitvliegen wel waargenomen. Het uitvliegen van bevruchte en geknipte moertjes zou de oorzaak kunnen zijn van moederloosheid of darrebroedige (onbevruchte) moertjes in het vroege voorjaar.

In "herbevruchting" van de oude moeder geloof ik niet. Zodra de kwaliteit van de moeder terugloopt, hetgeen zich uit door een teruglopende feromoonproductie in hoeveelheid en/of kwaliteit of in minder levensvatbaar broed, zal er in het volk een nieuwe koningin worden gekweekt en wordt de oude moeder getoleerd tot de jonge moeder aan de leg is.

De raszuiverheid

Deze kan wel veranderingen ondergaan omdat de koningin met meerdere darren paart. Buiten de bevruchtingssatisfactions zijn deze darren afkomstig van verschillende volken en wellicht van verschillend ras. Ook andere kenmerken van een volk kunnen drastisch veranderen zoals steeklust. Het verschijnen van bijen met oranje ringetjes op het achterlijf in een oorspronkelijk donker of grijsgetint volk kan een aanwijzing vormen. Pas op, kijk dan wel verder dan de vliegplank lang is m.a.w. onderzoek of er ook jonge bijen met oranje achterlijfringen geboren worden, zodat de invloed van vervliegen wordt buitengesloten.

Dat er na de zwermperiode in de volken darrenbroed verschijnt lijkt me een heel normaal verschijnsel. Zo lang als de darrenmoord (versta me goed in dit Varroatijdperk, ik bedoel de natuurlijke darrenmoord) nog niet heeft plaats gevonden zal er darrenbroed in alle stadia van ontwikkeling aanwezig zijn.

Door de bril van een bijenvolk gezien lijkt me dit heel logisch. Het volgende facet dat Paul aanhaalt is het plotseling afnemen van de hoeveelheid broed vanaf medio mei tot in juni gevolgd door een buitengewone toename in juli/augustus.

Beiden behoren m.i. tot de ontwikkelingsfasen in een bijenvolk. De afname van de hoeveelheid broed als voorbereiding op de deling en de toename van het broed in juli/augustus in de aanwezigheid van een jonge (vitale) koningin en gestimuleerd door een eventueel aanwezige dracht. Er zweven me echter heel wat jaren voor de geest dat die broedtoename na de langste dag een droeve zaak was met veel slecht weer. Algemeen gesproken hebben we de laatste tien jaren bijzonder warme zomers gekend. (1975, 1976, 1982, 1983) en dan kan natuurlijk een vertekend beeld ontstaan.

Tot slot

Wij imkers willen het nieuwe bijenjaar laten beginnen na het afnemen van de zomerrooigst. Wij imkers zorgen dan dat het onze bijen aan niets ontbreekt en wij imkers...

Stellen we echter het bijenvolk centraal dan begint het nieuwe jaar zodra de jonge koningin bevrucht is en een broednest opbouwt.

Wel, hun nieuwe jaar is halverwege en ons nieuwe jaar is net begonnen. Veel plezier met de bijen en een goede gezondheid wens ik u allen toe.

Ko Zoet

Bijgaande tekening vonden we in een Scandinavisch bijenblad. Het vermoeden wordt ermee uitgedrukt dat Stradivarius geheim voor het bouwen van zijn beroemde violen wel eens veel te maken zou kunnen hebben met die lastige harskit oftewel propolis. Voor wie er nu meer over wil weten: er is een artikel van Robert Keller, Basle in "Das Musikinstrument XXIX Jahrgang, Heft 81, August 1980 met als titel "Propolis and its function as a Base and Final Varnish coat on old Italian String Instruments"

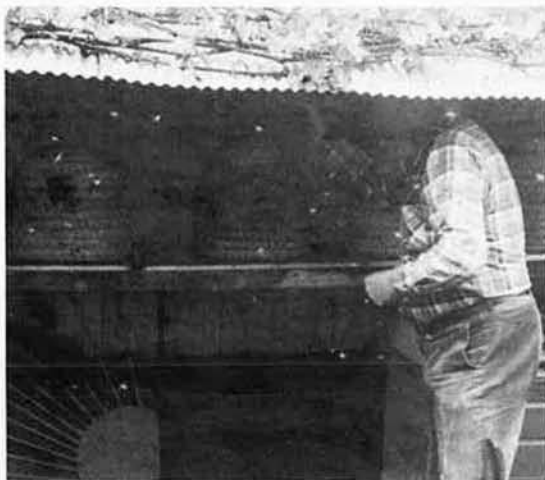

HOE KLAAS BOUW ONS LEERDE JAGEN

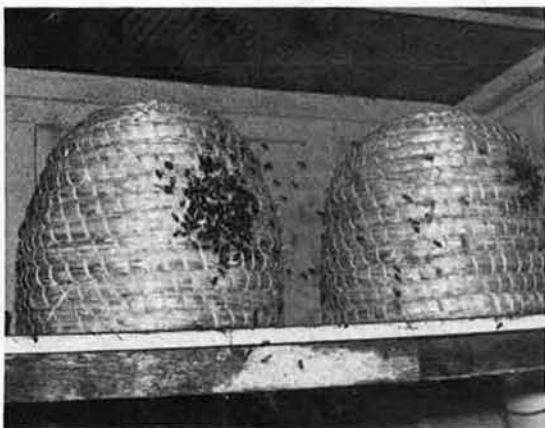
Otto de Kat

Het was op een middag in mei en bijna de hele middag droog, wat iets bijzonders was voor het voorjaar 1983. De temperatuur was aan de matige kant, eigenlijk was het te fris. Zouden de bijen willen "lopen"? Traditiegetrouw gaf Klaas Bouw uit Nunspeet ook dit jaar weer een praktijkles in het maken van een jager voor een groep Veluwe deelnemers aan een gevorderdencursus.

1. Zet op de plaats van het af te jagen volk altijd een lege korf,...

2....je hebt dan geen last van woningzoekende bijen.

3. Eerst wat kortgeknipt gras over de raten, dat bevordert het "lopen"

4. Een stuk of drie korfkrammen is voldoende

5. Maar dan wel daarna met een flinke lap de zaak goed bijendicht afsluiten.

8. Toch maar even kijken voor de zekerheid...

6. De stoelendans van de korfimker: steeds maar kloppen, van onderen naar boven, van onderen naar boven...

9. ...Nee hoor, dat lijkt nergens op

7. Zitten ze al bovenin?

10. Dan moet J.J.S. zelf er maar eens aan te pas komen!

11. Zie je wel, hem lukt het natuurlijk wel

12. En nu de moeder nog zoeken...

ALCOHOL EN ETHER CONTRA DE VARROA

J.J. Speelziek

Ongeveer in dezelfde periode dat in de Achterhoek ether als mogelijk bestrijdingsmiddel tegen de Varroa werd beproefd en toegepast, verscheen in het oktobernummer van "Die Biene" een overeenkomstige ervaring van een Duitse imker, die in dit verband goede resultaten zou hebben verkregen met alcohol (ethylalcohol). Na die publicatie werd er contact gelegd tussen betrokken imker en het "Institut für landwirtschaftliche Zoologie und Bienenkunde" van de Universiteit te Bonn, i.c. met prof. dr. Drescher, geen onbekende op het gebied van de bijenteelt, aldus een tweede bericht in "Die Biene" van december 1984.

Twee volken van betrokken imker werden voor nader onderzoek op eventueel resterende mijten opgezonden naar dit instituut. De imker-eigenaar die de alcohol-behandeling toepaste had nauwkeurig aantekening gehouden van het aantal behandelingen en "gepakte" mijten.

Hoewel de indruk werd gewekt dat beide volken na genoeg mijtenvrij waren bleek uit het onderzoek, waarbij de volken werden afgemaakt, dat er nog een restant aan mijten van 31 en 26% was achtergebleven, in getallen uitgedrukt resp. 4086 en 2504 stuks!

Behalve dat dit onderzoek duidelijk aantoonde dat alcohol bepaald niet als een succesmiddel tegen de Varroa kon worden aangemerkt, werden nog enkele niet oninteressante conclusies aan het een en ander toegevoegd.

- Door toepassing van alcohol blijken de Varroa-mijten in beperkte mate gedood of wel ernstig letsel te worden toegebracht.

- De gevoeligheid voor alcohol ligt bij bijen en mijten zo dicht bij elkaar dat het dodelijk effect van alcohol op mijten ongetwijfeld ook verliezen aan werkbijen tot gevolg zal hebben.
- De toepassing van alcohol is gezien het "gepakte" aantal mijten nog altijd zeer arbeidsintensief. (De wijze van behandeling werd niet vermeld).
- Van een aantasting van het broed is in eerste instantie niet gebleken.
- Bij herhaald gebruik van alcohol moet wel rekening worden gehouden met aantasting van de sociale binding in het bijenvolk. (Alcohol wordt al sinds jaren lang toegepast bij het invoeren van een koningin, alsmede bij het verenigen van volken.)
- Bij de huidige stand van zaken is een succesvolle behandeling met alcohol tegen de Varroa niet te verwachten.

Prof. Drescher besluit zijn verslag met de volgende mededeling. Het zoeken naar en uitproberen van nieuwe, mogelijk onschadelijke bestrijdingsmiddelen tegen de Varroa door geïnteresseerde en inventieve praktijkimkers is een goede zaak die zonder meer moet worden aangemoedigd.

De weg van een eerste resultaat tot aan een routinematige toepassing met een verantwoord risico is niettemin een lange weg, die men de doorsnee imker niet mag aandoen.

Welke perspectieven de eerste ervaringen met ether in de Achterhoek ook mogen bieden, het is zinvol het alcohol-experiment in Duitsland daarbij in gedachten te houden.

GEVAARLIJK ?

GLASCONTAINERS, EEN GEVAAR VOOR ONZE BIJEN

J.J. Speelziek

Ongeveer een jaar geleden ontmoette ik een imker die in zijn directe omgeving een glascontainer had staan waarvoor de bijen (en wespen) een bijzondere belangstelling aan de dag legden. Onbewust ga je na zo'n bericht extra aandacht schenken aan die glasverzamelaars, waarbij je tot de ontdekking komt dat er aan dat fenomeen ook nadelen kunnen kleven. In zijn algemeenheid constateerde ik dat men een grote variëteit aan glaswerk -waaronder honingpotten- doorgaans ongereinigd in de container deponeert.

Ook viel het mij op dat het werpen van glaswerk via de tunnelopeningen in de container niet altijd met de nodige zorgvuldigheid gepaard gaat. Soms zelfs duidelijk waarneembaar aan de vettige en zoete substantie die er langs de container loopt en op de grond terechtkomt.

Dat euvel doet zich o.a. voor als te kleine kinderen met weggooien worden belast. Voorts horen deze containers, behalve uiteraard de tunnelopeningen, goed afgesloten te zijn. Staat er een klep open, dan behoeft het geen betoog dat wespen en bijen vrij spel krijgen, te meer waar de binnenzijde van een container vanwege al dat vuile glaswerk verre van schoon is. Bij het openen van zo'n klep, vooral 's zomers, ontwaart men een weeïg zoete alcohol-lucht, waardoor allerhande insecten worden aangetrokken.

Als met deze containers niet op milieubewuste wijze wordt omgegaan en o.a. bijen de gelegenheid krijgen het een en ander van de inhoud tot zich te nemen, is het niet denkbeeldig dat ze aldus kwalijke bijeziekten kunnen oplopen.

Ik denk daarbij in het bijzonder aan "lege" honingpotten, afkomstig uit de U.S.A., waar het Amerikaans vuilbroed een vrij veel voorkomende ziekte is. Deze broedziekte wordt veroorzaakt door de *Bacillus* larvæ, een staafbacterie, waarvan de uitscheidingsproducten giftig en dodelijk zijn voor bijelarven.

De sporen van deze bacterie, geen onbekende in Amerikaanse honingsoorten, zijn zeer resistent en kunnen zelfs vele jaren later in een gunstig leefmilieu (bijelichaam) weer tot ontwikkeling komen. Voor de mens zijn ze volkomen onschadelijk.

Aangezien dit glascontainereuvel nog niet eerder werd signaleerd zou ik alle belanghebbenden willen wijzen op de gevaren die eraan "kleven".

Het is wellicht raadzaam contact op te nemen met de plaatselijke c.q. regionale containerservice om degenen die er mee werken daarop te attenderen. Het zou nl. triest zijn als we tengevolge van het glascontainersysteem het Amerikaans vuilbroed binnen onze grenzen zouden halen.

bijenplant in beeld

speenkruid

Arien Neve

Op het moment van het schrijven van deze tekst, begin december, beginnen de eerste bloemblaadjes van het speenkruid al weer boven de grond te komen.

Het zijn de lage temperaturen, die de volledige ontwikkeling van de plant nog afremmen. Zodra de temperatuur weer wat milder wordt zorgen de in de wortelknollen opgeslagen voedingsstoffen voor een snelle ontwikkeling.

Als de plant na de bloei afsterft treedt een rustperiode in, die tot de herfst duurt. Eerst nadat de temperatuur lager wordt, waardoor de wortelknollen een koudebehandeling ondergaan, gaat de plant zich opnieuw ontwikkelen en worden bladeren gevormd. In oktober zijn de knollen het meest gevoelig voor lage temperaturen. Vanaf die tijd begint de nieuwe vegetatieve ontwikkeling.

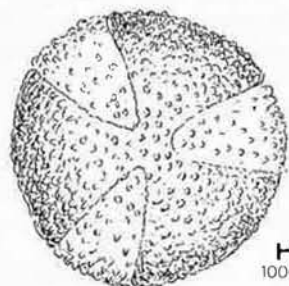
Het is eind februari begin maart wanneer de eerste bloemen verschijnen.

De bijen beginnen bij goed weer dan de eerste vluchten in het nieuwe jaar.

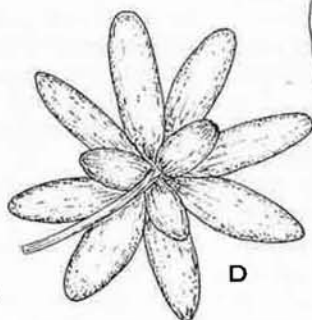
De bloesem van het speenkruid verschaft ze zowel nectar als stuifmeel.

SPEENKRUID (*Ranunculus ficaria* L/*Ficaria verna* Huds., *Ficaria ranunculoides* Moench)

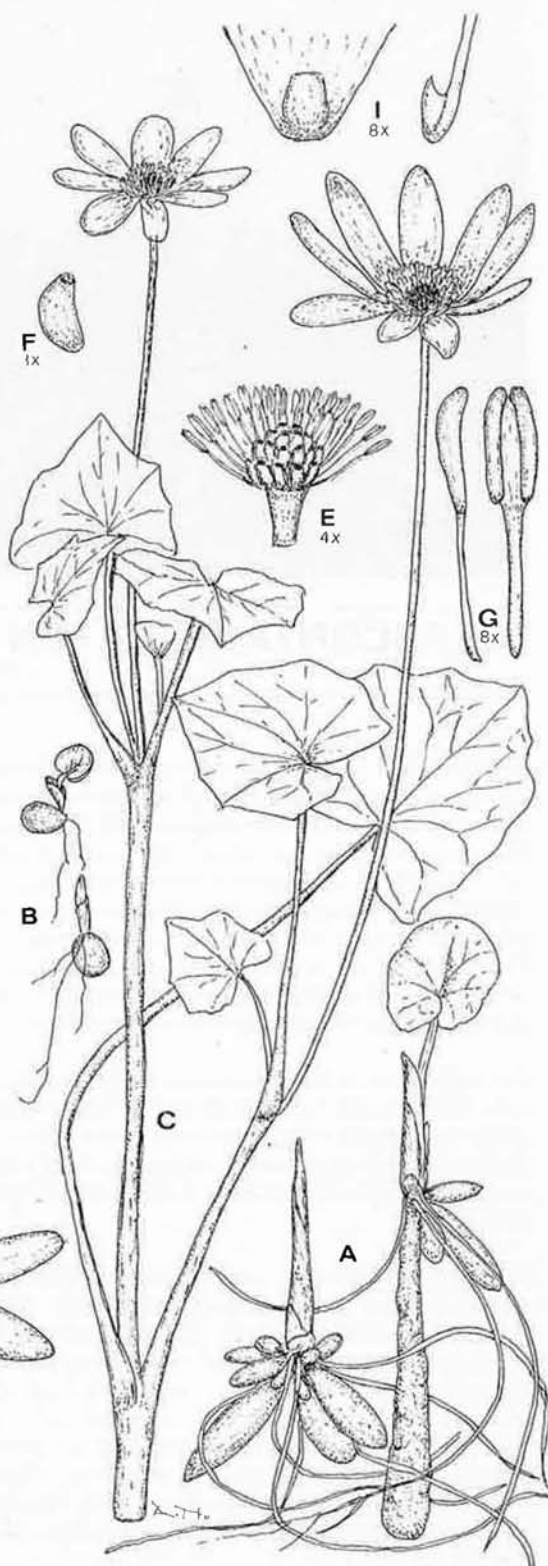
A plant bij het begin van groeistadium met wortelknollen; B kiemplantje van okselknol; C gedeelte plant met bloeiwijze; D onderzijde bloem; E stamper en meeldraden; F stampet met vruchtbeginsel; G meeldraad; H stuifmeelkorrel; I basis kroonblad met nectariën.

H
1000x

D

De nectariën bevinden zich in een komvormige verdikking aan de basis van de kroonbladen. Door de open vorm van de bloemen is de nectar gemakkelijk bereikbaar voor insecten met korte tong.

Voor ons oog zijn de bloemen helder geel van kleur, de kroonbladeren hebben een glans aan de binnenzijde. Met uitzondering van een gedeelte aan de basis kaatst het oppervlak van de kroonbladen ook het voor ons onzichtbare ultraviolet terug. Een mengsel van ultraviolet en geel geeft bijenpurper. De bijen zien daarom geen gele bloemen, maar bijenpurperen bloemen met een geel hartje.

De plaats van de nectariën en de meeldraden wordt voor de bijen, behalve door de kleur, bovendien nog geaccentueerd door de geur, die aan het begin van de kroonbladen intensiever is dan aan het uiteinde. Bij het nectarverzamelen komt de onderzijde van de bij geheel in aanraking met de meeldraden en de centraal daar tussen staande stampers. Het stuifmeel wordt in heldergele klompjes verzameld.

Het speenkruid is een zeer variabele plant. Het aantal kroonbladen varieert van 6 tot 12, soms meer, en ook de bladvorm is niet steeds dezelfde. Het aantal meeldraden en stampers kan sterk wisselen. Wanneer insectenbezoek uitblijft vindt zelfbestuiving plaats, doordat de meeldraden in het centrum zich over de stampers buigen.

Van het speenkruid zijn vier ondersoorten bekend. In ons land is alleen de soort inheems, waaraan na de bloei knolletjes in de oksels van de bladstelen worden gevormd.

Als de okselknolletjes volgroeid zijn sterft de plant af. Nadat in oktober de temperatuur weer flink is gedaald gaan zich uit deze okselknolletjes weer nieuwe planten vormen.

Ze komen eerst in de tweede lente tot bloei. Het speenkruid in ons land brengt praktisch geen zaad voort en vermenigvuldigt zich vegetatief door wortelknollen en okselknollen.

De andere drie ondersoorten ontwikkelen wel zaad. Het zaad komt eerst in volgende voorjaar tot ontkieming. De kiemplanten hebben maar één kiemblad.

We vinden het speenkruid veel op open plaatsen onder bomen en struiken. In de tuin leent de plant zich goed voor onderbegroeiing.

Als de bladen aan bomen en struiken verschijnen is het speenkruid bijna uitgebloeid en sterft spoedig af. In mijn tuin heb ik een stukje grond vrijgehouden voor het speenkruid, dat elk jaar trouw op deze plaats in bloei staat. Het is wel geen specifieke tuinplant maar hij geeft wel vroeg kleur aan de tuin. En als de planten afsterven nemen akkerklokjes hun plaats in. Ze solliciteren elk jaar naar een plaatje in deze rubriek.

HET JAARVERSLAG 1982 VAN DE KEURINGS-DIENST VAN WAREN VOOR HET GEBIED HAAR-LEM VERMELDT OVER HONING HET VOLGENDE:

Onderzocht werden 154 monsters honing waarvan er 45 afwijkend waren. Van de afwijkende monsters hadden er 20 een te hoog gehalte aan hydroxymethylfurfural terwijl 17 monsters een te laag gehalte aan diastatische fermenten bevatten. In de meeste gevallen wijst dit op te langdurige verwarming of verwarming bij te hoge temperatuur bij het afvullen van de honing.

Een te lage diastase index kan - in combinatie met een laag HMF gehalte - echter ook wijzen op vervalsing van honing met geïsommeriseerde glucosestroop.

In twee gevallen werd dit jaar dan ook geconstateerd dat zogenaamde klaver honingen voor ca. 50 pct. bijgemengd waren (in land van oorsprong) met deze suikerstroop, welke ook bekend is onder de naam HFCS (high fructose corn syrup).

Kenmerkend zijn steeds een afwijkend kalium-, natrium- en fosfaatgehalte. Via de keuringsdienst van waren te Groningen werden de betreffende monsters ter bevestiging op het laboratorium voor Algemene Natuurkunde van de Rijksuniversiteit te Groningen onderzocht op het zgn. promillage delta koolstof -13, waarbij inderdaad bleek dat het hier met HFCS gemengde honingen betrof.

In 17 gevallen was de botanische of geografische herkomstaanduiding onjuist: zo bleken enkele monsters oranjebloesem-, rozemarijn, fruitbloesem-, klaver-, acacia-, boekweit- en zonnebloemhoning niet overwegend of in het geheel niet van de betrokken planten afkomstig, terwijl een monster Canadese klaverhoning niet uitsluitend uit Canada afkomstig was en een monster acacia honing uit Hongarije in werkelijkheid uit Midden-Amerika bleek te komen zoals uit het microscopisch onderzoek van het in de honing aanwezige stuifmeel bleek.

Voorts werden 10 monsters propolis-preparaten onderzocht. Propolis is een door bijen verzameld hars, afkomstig van diverse boomknoppen, dat bekend staat om o.a. zijn krachtige bacteriële werking en schimmel bestrijdende werking. Om deze reden wordt propolis in zalven, tincturen, tabletten en caramels (tegen keelontsteking) verwerkt.

Aan de hand van het gehalte aan totaal flavonoïden en het aantal aangetoonde flavonoïden kon geconstateerd worden dat in de betreffende monsters propolis in de gedeclareerde hoeveelheid aanwezig was.

NIEUWE HOOFDBESTUURSLEDEN TREDEN AAN

Het hoofdbestuur regelt de Verenigingszaken. De leden van het hoofdbestuur zijn méér dan wie ook in staat de imkerij te overzien in hun regio en in het land.

Jaarlijks treden een aantal H.B.-leden af krachtens de nieuwe statuten. Dus zijn er jaarlijks nieuw-aantredende leden te verwelkomen. We hebben ze gevraagd dat zelf te doen en er zo mogelijk een foto bij te doen. Maakt U nu verder kennis met hen:

Mijn naam is Louis Raucamp. Door mijn interesse voor bestuiving van kleinfruit in mijn moestuin, ben ik me gaan verdiepen in bijen.

Een vriend had een bijenstand die ik bezocht. Toen bracht hij mij al gauw een zwerm. Deze ervaring is mij goed bevallen en sindsdien heb ik uitgebreid tot 14 volken nu, waaronder vijf carnica's en één volk voor de curiositeit in een korf. In 1983 ben ik lid van het bestuur van de afdeling "Walcheren" geworden, voorts lid van het Z.B.T., medeoprichter van de carnica-koninginneteelt groep Zeeland.

Ik ben werkzaam als operator in ploegendienst bij een chemisch bedrijf, waardoor ik veel tijd aan mijn hobby kan besteden. Mijn taak in het Hoofdbestuur zie ik als wisselwerking tussen Hoofdbestuur en de provincie Zeeland. Met name belangenbehartiging voor de provincie Zeeland enerzijds, en informatie over alle mogelijke zaken die leven bij het Hoofdbestuur naar de provincie Zeeland anderzijds.

De heer Raucamp op een informatiestand op een kinderboerderij te Middelburg.

Mevrouw Jacobs...

Mevr. A.M.B.Th. Jacobs, gehuwd met R. Oudelhoeven, geboren en getogen in Vaals. Vaals is een uit de kluiten gewassen dorp, waar de natuur zo ongeveer in de woonkamers groeit en bloeit. Niet verwonderlijk dus, dat ik naast mijn baan, mijn vrijetijdsbesteding en ontspanning zoek in die natuur.

Toen in 1979 een cursus "bijenteelt voor beginners" werd gegeven, was dan ook gauw toegezegd daaraan deel te nemen. En daarmee veranderde een algemene interesse voor de natuur in een passie voor de bij en voor alles wat er mee te maken heeft. Ik ben een hobby-imker met vijf volken. Onderstreep evenwel de mening, dat bijenteelt professioneel behandeld en aangepakt moet worden. Koninginneteelt, aangepaste bedrijfsmethodes, uitbreiden van drachtbronnen hebben mijn grootste interesse. De kennis over het bijenhouden heb ik niet alleen in Nederland vergaard, maar vooral door het bijwonen van congressen en voorlichtingsavonden in Duitsland en (Waals-) België, en door het lezen van buitenlandse lektuur m.b.t. de bij.

In 1984 werd ik voorzitter van de sub-vereniging Heerlen en Omstreken, en nu dus H.B. lid voor Limburg. Een regio die door zijn ligging een kwetsbaar imkersgebied is. Dit vooral met het oog op de Varroa-smetting. Uitwisseling van kennis en praktijkervaring over de landsgrenzen heen, zie ik dan ook als een must.

In mijn nieuwe functie streef ik ernaar de samenwerking in de regio te bevorderen, voor de imkers een kontaktpersoon te zijn ten opzichte van Wageningen en van elkaar.

Omgekeerd hoop ik in Wageningen die ondersteuning en kennis te vinden, die van belang is voor het bijenhouden in Limburg.

..... en enige van haar interesses: echtgenoot met koninginneteeeltkastjes.

W. v.d. Hoeven, Voorthuizen

Ik ben 41 jaar oud en sinds vier jaar met bijen bezig. Dit najaar heb ik drie volken ingewinterd. Mijn bedoeling is heel geleidelijk naar zes volken uit te breiden. Sinds drie jaar ben ik bestuurslid van de afd. Voorthuizen waar ik o.a. de organisatie van de bijenmarkt doe en voorlichting over bijenziekten geef.

De laatste twee jaar ben ik voorzitter van het ZBT NW-Veluwe. Met name op het gebied van de ziektebestrijding valt, in het kader van een goede overdracht van informatie, nog veel te verbeteren.

Door mijn werkzaamheden op het laboratorium van een Keuringsdienst van Waren, kom ik regelmatig in aanraking met onderzoek van honing, en zijdelings ook met residuen van gewasbeschermingsmiddelen.

G. Henseler - Groep Overijssel-Oost

Imkert vanaf 1975 en heeft hoofdzakelijk simplexkasten waarvan er meestal twee in zijn tuin staan en vijf op een terrein van de Technische Hogeschool Twente waar hij werkzaam is. De T.H. Twente gesitueerd tussen Enschede en Hengelo in een prachtig parklandschap heeft voor zijn studenten en personeel een drietal terreinen voor de imkerij beschikbaar gesteld. Voorts kon met steun van de hogeschool door de imkers een ruime stal gebouwd worden waarin plaats is voor ongeveer dertig kasten. Hij is bijen gaan houden na het volgen van een cursus die in het hogeschoolblad aangekondigd stond onder de kop: "Vindt u bijen ook zulke enge prikbeesten?". Hij vindt het imkeren een fascinerende hobby en een waardevolle aanvulling op zijn belangstelling voor de natuur. Hij ziet zijn functie als een schakel tussen de afdelingen en het hoofdbestuur en wil ernaar streven mee te werken aan een goed functionerende vereniging, zodat dit tot voordeel strekt van alle imkers. Hij is Wageningen van geboorte, heeft daar op latere leeftijd ook geruime tijd gewerkt en gewoond zodat het Bijenhuis voor hem altijd al een begrip was.

U BLIJFT ALS U SCHRIJFT

U blijft als U schrijft. De volgorde is wat anders dan het gewoonlijk gezegd wordt.

Er wordt dus niet bedoeld dat kastkaarten van belang zijn om de geschiedenis van je eigen volken te kunnen volgen.

Wel dat het best aardig is als een artikel van Uw hand in het Groentje komt te staan. Het kan een goed voornemen voor 1985 zijn en de redactie helpt U graag als ze meent dat de bijenteelt erdoor bevorderd wordt. Want daar gaat het in de V.B.B.N. toch om?

"Levensbericht" van F.E. Hoogendoorn, nieuwbakken groepsvertegenwoordiger/hoofdbestuurslid van de groep Drenthe.

Aktief geweest in het sociaal-maatschappelijk werk in binnen- en buitenland. O.m. vanuit Genève voor I.C.R.C./I.U.C.W. als child welfare consultant in Nigeria/Biafra, India, Pakistan en Bangladesh. Nu als oud-verzetstrijder/ex politieke gevangene met buitengewoon pensioen.

Zo'n 48 jaar geleden, poogde mijn toenmalige leermeester/imker mij, als 14 jarig jochie "de geheimen van het imkeren" bij te brengen. Mijn leermeester is niet meer; de wijsheid, die hij poneerde: "Zonder imkers - geen bijen" en "Zonder bijen - geen (puur) natuur" is nog steeds aktueel. Weliswaar met onderbreking, vanaf 1938 lid van de V.B.B.N.

Een korte periode bestuurslid geweest van een afd. V.B.B.N. in Drenthe, nu nog regionaal voorzitter Z.B.T. Drenthe. Verwacht redelijk genoeg tijd ter beschikking te hebben voor bevordering cq. bescherming der bijenteelt.

DE ZIEKTEBESTRIJDINGSCOMMISSIE IS DOOD, LANG LEVE DE ZIEKTEBESTRIJDINGSCOMMISSIE! ir J. Wesdorp

Zo, ongeveer kan men het wel zeggen. Want wat is er aan de hand?

In 1979 is er een idee dat imkers het best geholpen kunnen worden als ze zichzelf helpen. Dat betekent dat, als er bijenziekten te bestrijden zijn, er daarvoor in de eerste plaats imkers moeten worden ingeschakeld.

Dat idee vond in het land een gewillig oor. Varroa was toen nog ver over de grens. Regionaal georganiseerde teams van ziektebestrijders konden wellicht de vijand Varroa bij de grens een halt toeroepen.

Maar ook andere ziekten als nosema, amoeben-ziekte, tracheeën-mijt konden grootschaliger aangepakt worden.

De opgerichte regionale Ziekte Bestrijdings Teams werden toegerust met kennis en materialen vanuit het Landbouwschap om hun taak uit te voeren. Zo ontplooiden in korte tijd heel wat teams aanzienlijke activiteiten, waarbij het Consulentenschap voor de Bijenhouderij nauwe samenwerking bood.

Verandering

Maar uiteindelijk kwam Varroa toch over de grens en de opvattingen over effectieve ziektebestrijding veranderden. In het december nummer van het Groentje stond in héél kleine letters en in héél ambtelijke taal - daarom door velen niet opgemerkt - dat de Ziekte Bestrijdings Commissie van het Landbouwschap zichzelf opheft. Maar toch wel met de bedoeling om op een betere manier verder te leven. Namelijk als onderdeel van het Verenigings-gebeuren.

U zult zeggen: ze waren toch binnen de Vereniging werkzaam? Welnu het antwoord is dan: zo ongeveer, maar nu dan helemaal. De fransen hebben daarvoor de uitdrukking dat hoe méér iets verandert, hoe méér iets hetzelfde blijft.

Dat is dan in dit verband toch weer betrekkelijk, want er is ook wezenlijk iets veranderd. Immers de Vereniging is nu verantwoordelijk voor de activiteiten van degenen die hun vinger aan de pols van de zieke bij houden en niet het Landbouwschap.

Gevolgen

Het gevolg van een en ander is dat U weer wat moet wennen aan nieuwe namen. De Ziekte Bestrijdings Teams heten voortaan Regionale Ziekte Bestrijdings Commissies. Dit ter onderscheiding van de Landelijke Commissie met dezelfde naam die thans onder de voortvarende leiding is komen te staan van een nieuwe voorzitter, de heer W.J. Faber. Hij gaf voortreffelijk leiding aan de op de derde Kerstdag gehouden eerste bijeenkomst van de Landelijke Commissie. De plaats was Wageningen, het Laboratorium voor Entomologie van de Landbouw hogeschool, waar de heer Beetsma gastheer was. Uiteraard werd om te beginnen het laatste nieuws over Varroa besproken. Niet alleen drs. Beetsma droeg daartoe bij maar ook drs. A. de Ruijter van de Ambrosiushoeve wist de aanwezigen over Varroa in spanning te houden. Daarover wellicht meer in het volgende Groentje.

Hoofddoel van de bijeenkomst was de koers van de ziektebestrijding voor de toekomst uit te zetten. Met andere woorden: hoe organiseren de door bijenziekten bedreigde imkers zich om uiteindelijk toch tot een gezond en efficiënt bedrijf te komen? De richting waarin de meeste antwoorden op die vraag kwamen was duidelijk. Die richting kan zelfs in één zin samengevat worden en luidt: dat kan, maar alléén dan als iedereen er zich bij betrokken voelt. Dat wil zeggen: als iedere sub-Vereniging (Afdeling) zijn eigen verantwoordelijkheid kent en er alles aan doet om in eigen regio het nodige werk te verrichten.

Duidelijk kwam op de vergadering naar voren dat er thans regionale blinde vlekken op de ziektebestrijdingskaart aanwezig zijn. De niet-actieve of zelfs ingeslapen regionale ziekte bestrijdings commissies moeten zo snel mogelijk tot nieuw leven worden gewekt. En daartoe kan alleen helpen als in **iedere** eerstvolgende verenigingsvergadering daarover gesproken wordt en er activiteiten ontplooid worden. En dan dienen er mensen te zijn die het op zich willen nemen in onderlinge samenwerking een beeld te ontwikkelen van de gezondheid van de bijenvolken in hun omgeving.

Daarvan dient dan op geregelde tijd verslag gedaan te worden alweer eerst voor de eigen verenigingsvergadering. Zodat iedere imker weet, niet alleen wat er in zijn drachtgebied te halen is, maar ook wat er te vrezen is en in welke mate.

Pas als in het Verenigingsverband de ziektebestrijding de aandacht krijgt die het toekomt, kan er landelijke wisselwerking ontstaan.

Samenvatting

- De bijenhouderij wordt door ziektes bedreigt.
- Imkers kunnen bijenziekten de baas blijven als er regionaal - vaak steekproefsgewijs - naar wordt gekeken.
- Individuele V.B.B.N.-leden dienen in hun vergaderingen er op toe te zien dat er inzicht is over de bijen-gezondheid in hun regio.
- De nieuwe Landelijke Ziekte Bestrijdings Commissie kan alleen dan van haar middelen tot sturen en bijsturen gebruik maken, als aan de twee bovenstaande voorwaarden is voldaan.

DRACHTPLANTEN

A. Smit

De beschouwing van de in juni 1984 door de Deutsche Post alsmede door de Bundespost Berlin uitgegeven tweemaal vier zegels op blz. 283/284 in Het Groentje oktober 1984 hebben een mogelijkheid gegeven aan de bijenpostzegelverzamelaars hun aandacht te schenken aan in het wild voorkomende drachtplanten.

Het belang van bijenplanten behoeft in de kring van imkers wel niet te worden benadrukt.

En de postzegelverzamelaar zal daar ook ongetwijfeld aandacht aan besteden door postzegels met een afbeelding van door bijen bevrogen bloemen waarop zowel de bloem of bloesem als de bij is weergegeven in zijn verzameling op te nemen. Deze zegels horen zonder meer in de collectie thuis. Veel groter is in de filatelie het getal der postzegels dat bestuivingsgewassen afbeeldt, maar dan zonder dat ook een of meer bijen er bij zijn getekend.

Het is begrijpelijk dat de verzamelaar denkt aan het opnemen van deze postzegels in zijn opbouw. Maar hier is toch wel een waarschuwend woord op zijn plaats. Wie een lijstje van bijenplanten heeft en dan aan de hand van catalogi nagaat welke daarvan hij in afbeeldingen op postzegels tegenkomt, die loopt de kans overweldigd te worden door het grote aantal dat op hem afkomt. Wie ondanks dat toch mocht besluiten alles in zijn album bijeen te brengen, die zal al spoedig door de bomen het bos niet meer zien. Een flora-verzameling ligt dan in het verschiets. Selecteren wordt in dat geval het wachtwoord en dan met bijvoorbeeld niet meer dan één of twee zegels per gewas. Wie zich aan deze beperking houdt zal overigens toch ervaren dat het toevoegen aan de collectie "Bijen in de filatelie" van een hoofdstuk "Drachtplanten" een geheel afzonderlijke verzameling betekent. Dus:.... bezint eer ge begint.

Maar dat wil nu ook weer niet zeggen dat overwogen moet worden zich dan maar niets aan te trekken van filatelistische bestuivingsgewassen. Het is echt niet: het een of het ander. Zo zwart-wit behoeft men de zaak niet te bezien. Men kan bijv. alleen die drachtgewassen nazoeken en de daarop betrekking hebbende postzegels bijeenbrengen die door de eigen volken bevlogen worden. Dan verkrijgt men in de eerste plaats een aanpassing aan de eigen teelt. Er zijn gewassen waarvan filatelistisch materiaal in overvloed aanwezig is, er zijn gewassen die niet in het postzegelalbum vertegenwoordigd zijn. Wat dat laatste betreft moge gewezen worden op de vroeger zeer algemeen maar thans nog maar weinig geteelde boekweit.

Hiervan bestaat geen enkel zegel.

Voor diegenen die toch de boekweit in de verzameling aanwezig willen zien komt de redding uit de hoek van de frankeerstempels. In het gemeentewapen van Zuiddorpe wordt fraai de bloem aan een takje afgebeeld. Helaas is dit wapen in de vlag van de frankeermachine van deze Zeeuws-Vlaanderse gemeente verdwenen nadat Zuiddorpe bij de herindeling der gemeenten werd samengevoegd. Maar dan de blik gewijd aan de gemeentewapens van zowel Bussum als Hilversum met respectievelijk vijf en vier boekweitskorrels. Deze wapens laten duidelijk naar voren komen dat de boekweit teelt in het Gooi in de 16e en 17e eeuw een belangrijk middel van bestaan was. Maar overigens is er keuze genoeg. Een kleine bloemlezing die geen enkele aanspraak kan maken op volledigheid (die ook niet wordt nagestreefd want er moet voor de speurneuzen toch nog wat te doen overblijven) brengt de volgende zegels, die niet alle afgebeeld worden.

Korenbloem	Nederland	1952 20 + 5 c	Tsjechoslovakije	1965 1.80 K
Appelboom	Zwitserland	1962 5 + 5 r	Albanië	1959 1.20 L
Tamme Kastanje	Zwitserland	1973 15 + 5 r	Spanje	1975 5.- Pta
Kersebloesem	U.S.A.	1969 5 c	Albanië	1969 50 q
Cichorei	Polen	1967 7.90 Zi	Tsjechoslovakije	1971 1.80 K
Zonnebloem	Roemenië	1959 55 b	Nederland	1932 6 + 4 c
Augurk/				
Korngommer	Polen	1974 1.50 Zi	Bulgarije	1967 2 st
Aardbei	St. Pierre et Miquelon	1970 4 fr	Polen	1974 50 gr
	Spaans Sahara	1967 40 c		
Lupine	Hongarije	1983 1 ft	Japan	1980 40 y
Koolzaad	Australië	1970 5 c	U.S.S.R.	1974 4 k
Lucerne				

Voor de postzegelverzamelaar is er evenveel keus als voor de bijen.

Appel

Kers

Kers

Cichorei

Aardbei

Zonnebloem

Augurk

Kastanje

BOEK

bespreking

DIRECTORY OF IMPORTANT HONEY SOURCES

(Eva Crane c.s.)

J.J. Speelziek

Verkrijgbaar bij de IBRA-Engeland, Gerrards Cross Bucks, SL 9 ONR.

Deze 384 pagina's tellende "paper back" is reeds lang tevoren aangekondigd en juist verschenen bij de IBRA; prijs £ 27.50, voor IBRA-leden £ 19.50.

Het boek is in alle opzichten een nieuwe presentatie van drachtplanten, het vermeldt de identificatie van exemplaren, gekozen uit een selectie van 2569 mondiaal voorkomende planten, die ter plaatse als de belangrijkste honingbron worden aangemerkt. Sommige bezitten een zeer grote spreiding, zoals de lucerne en de eucalyptus, andere beperken zich tot een enkel gebied. Het geheel betreft 452 nectar- en 15 honingdauw producerende planten.

Van elke plant wordt in telegramstijl een opsomming gegeven van alle bekende bijzonderheden. Dit nieuwe boek is van bijzondere waarde voor honingproducenten, handelaars, **imkers**, voedselkundigen en de suikerchemie, alsmede voor deskundigen op het terrein van de biologie, land-, tuin- en bosbouw en milieuzaken, aldus de aankondiging van de IBRA.

Bezien we echter de reële waarde van dit boek voor de Nederlandse imker, dan komen we tot de conclusie, dat van alle beschreven planten nauwelijks 10% voorkomt in eigen land. Hoe interessant een 40-tal (33 pag!) beschreven eucalyptussoorten ook moge zijn, of bijv. de 11 citrussoorten (7 pag.), voor ons dagelijks gebruik zouden we meer profijt kunnen hebben van een op ons land of omgeving afgestemd werk met overeenkomstige gegevens. Vele in ons land bekende drachtplanten kwamen kennelijk niet in aanmerking voor opname. Een literatuurlijst van 41 pagina's met evenveel pagina's verwijzingen bij de desbetreffende planten is voor de gewone imker beslist niet relevant.

Samenvattend is het wellicht voor wetenschappelijke doeleinden een hoogst interessant werk, doch voor de gewone en zo u wilt voor de "betere" imker schiet dit werk zijn doel ver voorbij.

Aangaande de presentatie als boek is het een eenvoudige paperback, waarbij de gegevens de indruk wekken per schrijfmachine te zijn geproduceerd. Vanaf mastersheets heeft men het een en ander door middel van een tekstverwerker in offset weer gegeven.

Daar zouden we nog vrede mee kunnen hebben, ware het niet dat zo'n boek voor niet IBRA-leden het niet geringe bedrag kost van bijna f 125,- en voor leden nog altijd f 90,-. Voor een werk van deze kwaliteit gaat de prijs mijns inziens alle perken te buiten. Voor zulke bedragen doen we er verstandiger aan een drietal op onze eigen drachtplantenwereld afgestemde werken aan te schaffen, zoals Hensels' "Drachtenplanten voor de bijenwereld", Maurizio "Das Trachtpflanzenbuch" en Gleim "Nahrungsquellen des Bienenvolkes".

RASSENLIJST FRUITGEWASSEN 1985

J.J. Speelziek

200 Pagina's, een uitgave van Leiter-Nypels, postbus 831, 6200 AV Maastricht.

Na de laatste uitgave van 1980 is thans voor de 17de maal een nieuw bewerkt exemplaar verschenen. Op uitvoerige wijze wordt informatie verschaft over groot- en klein-fruit en loofsoorten voor windbeschutting. Een apart hoofdstuk is gewijd aan de bestuiving van groot- en klein-fruit, terwijl de bestuivingsdriehoeken aangeven welke rassen elkaar al dan niet bestuiven, alsmede welke rassen als aanbevolen bestuivers de voorkeur genieten.

Mochten er nog lieden zijn die twijfelen aan de bestuivingsnoodzaak bij groot- en klein fruit, dan is het goed van deze publicatie van het Rijksinstituut voor het Rassenonderzoek van Cultuurgewassen kennis te nemen.

Meerjarige overzichten geven aan welke arealen rassen er in ons land worden geteeld, voorts allerlei gegevens over produktiviteit, ziektegevoeligheid en smaak. Per individuele fruitsoort treffen we verder een reeks aspecten aan betreffende de groei, bloei, produktiviteit, pluktijd, uiterlijk, kwaliteit, bewaarbaarheid, etc.

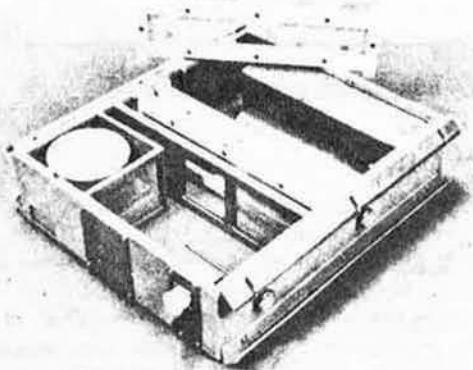
De rassenlijst is een onmisbare handleiding voor de fruitteeler, nuttig voor iedereen die er enig modern fruit op na houdt en uitermate leerzaam voor een bijenteeltleraar. De prijs van het boekje mag geen belemmering zijn voor de aanschaf, t.w. f 12,50. Door overschrijving van dat bedrag op het gironummer van de uitgever, postgiro 1037754 wordt het boekje automatisch toegezonden.

Otto de Kat

's Werelds duurste observatiekast

In het oktobergroentje heeft u al kunnen lezen over de succesvolle ruimtevucht die een bijenvolk het afgelopen voorjaar heeft gemaakt. In **Gleanings** (1984/8) las ik dat alleen al voor het ontwikkelen van de observatiekast waarin de bijen vervoerd werden twee jaar nodig was. Kosten: veertigduizend dollar! Het experiment was een idee van Dan Poskevich, een negentienjarige student uit Tennessee.

De ruimte kast

De BEM (Bee Enclosure Module) werd gevuld met ruim drieduizend bijen

Folbex en was

Het Beierse instituut voor bijenteelt te Erlangen is dit jaar begonnen met te onderzoeken of Folbex-VA-resten in bijenwas achterblijven. Voor het onderzoek heeft men veel tijd uitgetrokken. Men ging uit van een bepaald aantal raten die men steeds weer de verschillende stadia laat doorlopen: smelten, verwerken tot kunstraat, laten uitbouwen en bebroeden. Tussentijds worden de raten regelmatig aan Folbexgas blootgesteld en daarna onderzocht.

Tot nu toe is nog niet gebleken dat op deze wijze gewonnen kunstraat, zelfs na twintig Folbexbehandelingen, door de bijen slecht uitgebouwd of bebroed werd. Ook aantasting van het broed werd niet gekonstateerd (NWDIZ 1984/9)

Bijentransport over de weg: een riskante zaak?

De ruimtebijen hebben hun reis dus prima doorstaan. Dat kan niet gezegd worden van de bijen die, ongeveer een maand later, per vrachtauto vervoerd werden. Door onbekende oorzaak raakte in Noord-Dakota een met 720 (!) bevolkte kasten beladen truck met oplegger van de weg om vervolgens te kantelen. De ravage was enorm, de foto's spreken voor zichzelf. Sommige volken konden nog gered worden, vele gingen verloren. Overal hingen of lagen er zwermen. Een hoog in een boom hangende zwerm was bijna twee meter lang (**ABJ 1984/4**).

Begin oktober maakte het N.O.S.-journaal melding van nog een dergelijk ongeluk in de V.S. Een ramp van zo'n omvang is in Nederland onmogelijk, of...? Ook naar onze draughtgebieden (Flevopolder) rijden soms behoorlijk grote vrachtauto's volgeladen met bijen.

Hoe vervoeren wij eigenlijk onze bijen? Zelf moet ik altijd prutsen met balken, stukken schuimplastic, touwen, plankjes en banden om mijn kasten redelijk goed vast te zetten op mijn "bakkie". Ik ken een slimmer iemand die een aanhanger precies op maat heeft laten maken; zijn acht spaarkasten zitten als blokken in een blokkendoos keurig klem!

Wie schrijft er voor het Groentje eens een artikel over dat transportprobleem; voor ideeën en tips die kunnen leiden tot een veiliger vervoer houdt de redactie zich in ieder geval aanbevolen.

EEN NIEUWE DRACHTPLANT IN OPMARS!

We doelen hier op de TEUNISBLOEM (*Oenothera biennis*), ook bekend als de Nachtkaaars, die we zowel in de tuin als in het wild aantreffen. De plant wordt rond 1 meter hoog, heeft fraaie gele bloemen met een doorsnee van 3 tot 5 cm, welke zich tegen de avond openen en 's morgens weer sluiten.

Schotman en Howes (Plants and beekeeping) beoordelen deze plant, die verwant is aan het Wilgenroosje, als een goede nectar- en stuifmeelleverancier. Het overvloedige gele stuifmeel, met het blote oog duidelijk zichtbaar, is draderig, het laat zich gemakkelijk door de bijen meevoeren.

De teelt van dit gewas is nog maar een paar jaar oud en **dit jaar reeds uitgegroeid tot 360 ha!** Tot dusver wordt het voornamelijk verbouwd in Zeeland en sinds kort ook in Drente. De vooruitzichten zijn zodanig, dat vanwege het financiële rendement, een snelle uitbreiding tegemoetgezien kan worden.

Het oliehoudende zaad van de Teunisbloem, dat een hoog gehalte aan meervoudige onverzadigde vetzuren bezit, wordt door de farmaceutische industrie in grote hoeveelheden gebruikt voor de fabricage van medicamenten ter bestrijding van hart- en vaatziekten, menstruatiepijnen, aderverkalking, MS etc.

Het feit dat deze middelen, gelet op de aard der ziekten, van belang zijn voor de hele wereldbevolking, houdt in, dat hiervan enorme hoeveelheden kunnen worden gebruikt.

Als wisselbouw past de teelt van de Teunisbloem goed in het bouwplan. De opbrengst in Noord-Beveland bedraagt 875 kg per ha; zodra men goed op deze nieuwe teelt is ingespeeld zouden opbrengsten van 2000 kg per ha tot de mogelijkheden behoren. Er wordt geen bemesting toegepast, terwijl ziektebestrijding nauwelijks voorkomt. In het jeugd stadium groeien de planten langzaam, hetgeen voor de onkruidbestrijding nog probleempjes oplevert, zodat in dat verband nog geëxperimenteerd wordt. De zaai tijd is begin april, waarbij per ha ruim 2kg zaad benodigd is. De zaaiwijze is enigszins vergelijkbaar met die van maïs, m.a.w. in lange rijen.

Het uit Amerika afkomstige gewas vormt in onze akkerbouwbedrijven eigenlijk nog maar een pioniergewas, dat door zijn mooie gele bloemen een welkome afwisseling biedt tegen de eindeloze groene maïssteppen. Daar de bloei periode gelegen is tussen juni en september is dit gewas voor de in de regio wonende imkers een welkome dracht in een periode waarin de natuur het doorgaans laat afweten.

J.J.S.

PUZZEL

Pas op het eind van de januari-maand gaan de dagen merkbaar een klein stuk lengen. Genoeg tijd dus nog voor een (moeilijke) winteravond puzzel

"In het familiearchief trof ik een Geldersche Volks-Almanak aan van het jaar 1842, een uitgave die indertijd werd verzorgd door Otto G.H. Heldring van de bekende Heldring-gestichten in Zetten", aldus Jan van de Veluwe.

Waarom zijn overgrootvader Marinus (1826-1903) juist deze almanak zo zuinig had bewaard laat zich niet moeilijk raden, want onder de titel "De huishouding der bijen" brengt Heldring 60 pagina's onvervalste bijenteelt uit een periode van anderhalve eeuw geleden.

In de inleiding tot dat bijenverhaal lezen we:

"Onder al de bijzondere bedrijven, aan ons volk eigendommelijk, behoort vooral ook en ontwijfelbaar de bijen-cultuur. Ik acht dezelve op sommige plaatsen in ons vaderland, vooral op de Veluwe, tot een hoogte geklommen, zo merkwaardig, dat zij wel waard is nader gekend te worden. De bijen-cultuur levert zulke goede uitkomsten op, dat men dezelve ook wel elders beproeven mag, en dat men, zo zij elders reeds beproefd is, ons wederkerig nieuwe opmerkingen zouden kunnen mededelen, waardig om in dit vak, hetwelk thans tot ene eenzame hoogte geklommen is, op alle plaatsen nagevolgd te worden. Het hier volgende verhaal (bedoeld worden die 60 pagina's J. v.d. V.) komt van ene mij zeer bevriende familie op de Veluwe. Het zijn landslieden die én in theoretische én in praktische kennis boven vele uitmunten. De jongste zoon schreef het stuk neder, aan hetwelk ik bijna niets heb gedaan om het te verbeteren of te polijsten, maar het liefst in zijnen geheel ongekunstelden vorm aan mijne landgenoten heb willen mededelen, opdat men ziende zoude dat ook de Gelderse landman niet stil staat, maar zich oefent in alle nuttige wetenschappen."

Genoemde Marinus was imker en zal het instructieve verhaal ongetwijfeld als een handleiding hebben gebruikt. Wellicht gold dat ook zijn zoon Willem (1871-1959), die eveneens de korfimkerij wel te herleiden zijn tot hedendaagse begrippen.

Een dozijn ervan wordt hier weergegeven met de vraag deze om te zetten in benamingen van deze tijd. Het is geen alledaagse opgave, doch dat is ook niet de bedoeling.

Ook Willem van de Veluwe wisselde zijn kogel met koperen vizier in tegen een moderne bijenkap met paardeharen vizier

1. **Hommels =**
2. **Pijpbroed =**
3. **Het masker =**
4. **Honinghuisjes =**
5. **Tafelhoning =**
6. **Tuinzwermen =**
7. **Nadruipers =**
8. **Moederpijp =**
9. **Kwade koninginnen =**
10. **Wolven =**
11. **Stokken met vellen =**
12. **Met de darren huishouden =**

INZENDINGEN DIENEN VOOR 5 FEBRUARI 1985 IN HET BIJENHUIS AANWEZIG TE ZIJN. ER WORDEN VIER PRIJZEN UITGELOOFD MAAR HET MEEDOEN (ALS U KUNT) IS BELANGRIJKER!! DE JUISTE ANTWOORDEN ZULLEN IN HET AANSTAANDE FEBRUARI NUMMER WORDEN PUBLICEERD.

OPLOSSING VAN DE KERSTPUZZEL

Om U niet langer in spanning te houden. Dit was het. Het citaat luidt: **"De lichaamsbouw van de bijen en de vorm van tal van bloemen blijken nauwkeurig op elkaar afgestemd te zijn"**. (R.P. Groeneveld, Het grote bijenboek).

De samenstellende woorden:

A. Rode zijdeplant; B. Bruidssluier; C. Bijenuitlaat; D. Celdeksel; E. Bijenwoning; F. Wasmul; G. Voerbak; H. Afvoeren; I. Veger; J. Maandblad; K. Mahonia; L. Vuilboom; M. Nut; N. K.I.

Honderdzeven lezers zonden een goede oplossing in; vaak vergezeld van goede wensen voor de medewerkers van het Bijenhuis waarvoor onze dank.

De tien prijswinnaars zijn:

H. Poelstra, Rijnsburgstraat 84 hs. 1059 AZ Amsterdam; Th.H. Diderich, Binnenwijzend 52, 1617 KW Westwoud; Henk van Gasteren, de Woerd 4, 6662 ZD Elst Gld.; Hans v.d. Wal, Breemarsweg 5, 7553 HA Hengelo Ov.; Chr. Duijzer, Maasdijk 68, 5307 HR Poederoyen; J.M. ten Thijs, Gr. Bavenkelsweg 21, 7625 SG Zenderen; mevr. C. Langwerden, Boerenstraat 15, Eerbeek; R. van Opdorp, J.C. v.d. Lindestraat 24, 4521 BZ Biervliet; P.A. van der Linden, J.T. Cremerlaan 87, 2071 SM Santpoort Nrd.; P. v.d. Vliet, Noordweg 60, 4356 ED Oostkapelle.

Zij ontvangen allen een waardebon van f 10,-.

DE HONINGBOOM

Wim Lougayroux

Toen ik onlangs een wat catalogi van diverse tuincentra doorbladerde viel mijn oog op 'Honingboom'. Nooit had ik van het bestaan van deze boom gehoord, laat staan dat ik hem ook had gezien. Zou deze boom zijn naam eer aan doen..., werd gereis naar koolzaad en distel overbodig???

Lag het heil aller imkers zo nabij?

Toch was er een ding dat bij mij enig wantrouwen opriep. Bloemen, zo had ik altijd geleerd, leveren nectar en geen honing maar toch... de naam Honingboom bleef lokken.

Een week later stond een wat iel boompje in onze tuin dat het midden hield tussen een lijsterbes en een acacia, ik had mijn voorstelling dus al wat moeten aanpassen maar goed, hoop doet leven.

Ondertussen toch ook nog wat bomenboeken geraadpleegd om wat meer zekerheid over mijn investering van f 35,- te weten te komen. Daarin stond het volgende: De Honingboom (*Sophora japonica*) is rond 1750 door een franse pater, Pierre d'Incarville naar Europa gebracht. De boom behoort tot de familie der Vlinderbloemigen (*Papilionaceae*) waarin ook de Acacia en Gouden regen thuishoren. Kenmerkend voor de boom zijn de samengestelde bladen, de ijle kroon en zijn zigzaggende takken. De bloei vindt plaats in de nazomer als andere bloeiende bomen schaars zijn! De roomwitte bloempluimen (soort bloemtrossen) die doen denken aan de bloeiwijze van de Acacia, zijn voor de bijen onweerstaanbaar. De vruchten van de boom zijn lange peulen die de zaden strak insnoeren vandaar de bijnaam Rozenkransboom. Ondanks het 'japonica' in de naam komt de boom in China en Korea wild voor.

Volgens de literatuur staat de oudste Honingboom van Europa in de Hortus Botanicus van Leiden en dateert uit de 18e eeuw, mijn scharminkelig boompje kan dus nog heel wat jaren meegaan. Ondanks alle boeken die ik doorbladerde kon ik niets vinden over de zo aantrekkelijke nederlandse naam Honingboom maar enfin... de boom staat vast in de tuin. Aan mij en mijn bijen zal het niet liggen, nu moet de boom zelf nog zijn bloesem ontvouwen en daar wacht ik nu nog steeds op (!).

OVER HET HERKENNEN VAN DE KONINGIN DOOR DE WERKSTERBIJEN

Bennekom, E.P.J. Seppen

Dat de werksters rusteloos zijn, vaak binnen 5 minuten na verwijdering van de koningin uit het volk, is voor de imker geen nieuws. De vraag hoe de werksters elkaar meedelen dat de koningin aanwezig is, is aanleiding geweest tot het opstellen van diverse theorieën. Deze theorieën geven aan dat diverse signalen, zoals geluid, beweging, verspreiding van stoffen en zichtbare prikkels door de koningin het volk rustig houden.

HERKENNINGSTHEORIE

Een theorie waarbij het zg. koninginfeeromoon een stof die de koningin afscheidt en die de werksters oplicken en aan elkaar doorgeven zorgt voor de rust in het volk, was voor de heer Raj, een amateurimker uit India, aanleiding zelf na te gaan hoe de koningin bij de Apis cerana door de werkster herkend wordt.

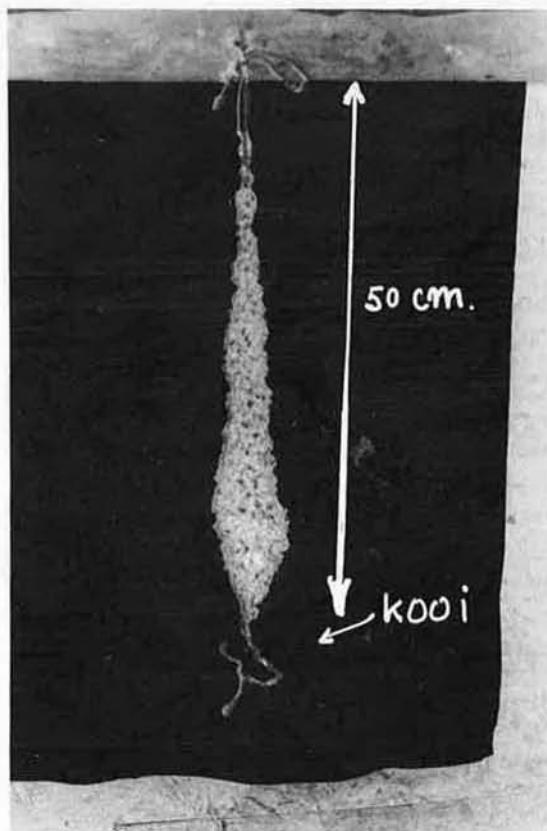
Deze zomer ontmoette ik de heer Raj en nam ik kennis van zijn theorieën.

Samengevat komen deze neer op het volgende:

1. Herkennen van de koningin door werksterbijen kan eventueel zeer dicht bij de koningin door het genoemde "feromoon" plaats hebben. Het herkennen zou zijns inziens evenzeer mogelijk zijn middels aanvankelijk de voelsprietten en verder verwijderd van de koningin door pootkontakten.
2. Het doorgeven van dit herkenningssignaal gaat vanaf de koningin altijd vertikaal en naar boven gericht, zodanig dat de voorpoten een "trilling" doorgeven aan de achterpoten van de volgende bij (enz. enz.) en waarbij de werksterbij met haar hoofd omhoog gericht is. Het signaal is dus niet horizontaal en niet van boven naar beneden gericht.
3. De bijen zijn alleen dan kalm als dit contact mogelijk is.

HET ONDERZOEK

Door middel van opsluiten van de koningin in een arrestkooitje en het laten hangen van dit kooitje aan een touw heeft hij dit poot/poot-kontaktverschijnsel zichtbaar gemaakt en keer op keer herhaald. Met dit poot/poot-kontakt is zelfs ca. 6 m. hoogte overbrugd. Dit bevestigt dat communicatie vertikaal en naar boven gericht is. Iedere keer wanneer de koningin verplaatst werd, hergroepeerden de bijen zich als voornoemd. Bij afwezigheid van de koningin gingen de bijen zwermen. De heer Raj was benieuwd of bij on-

ze bij, de Apis mellifera, hetzelfde verschijnsel waar te nemen viel. Deze zomer heeft hij met een klein volkje de proef herhaalde malen uitgevoerd.

De bijgaande foto toont de bijen in een langgerekte vorm, die weliswaar niet zo spectaculair lang is, maar niettemin het verticale poot/poot-kontakt aantoont.

PRAKTISCHE BETEKENIS

De praktische imker zou met deze kennis mogelijk zijn voordeel kunnen doen. Bijvoorbeeld het opsluiten van de koningin boven in de kast, gaf bij Apis Cerana binnen 24 uur aanleiding tot vorming van redcellen. Dit zou eventueel ook voor onze bij (Apis mellifera) op kunnen gaan en kan van nut zijn bijvoorbeeld tijdens de zwermperiode resp. bij het maken van kunstzwermen.

Met dank aan de heer Raj voor zijn inbreng.

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

NIEUW: driehoekige honingflacon
SNEL GEHAALD - LAAG BETAALD à f 0,20
ACACIAHONING, BLOEMENHONING, KLAVER-
HONING - goede kwaliteit, uiterst lage prijzen.
Natuurlijk bij: Janneke de Jong, Rotterdam.
☎ 010-224871.

**BIJENSTAND Fa. H.T. VAN DAM & ZN.,
JUBBEGA (Fr.), ☎ 05165 - 13 82**

kan U alles leveren voor de moderne bijenteelt.

Kunstraat, bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen. Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen. Tevens voor **weder-verkoop** diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

15 januari Beilen:

Inleiding "Aktiviteiten C.A.D. en de Proefbijenstand" door dr. ir. C. van Heemert. Zaal Muller, Palz 7, Beilen, aanvang 20.00 uur.

19 januari Utrecht:

SYMPOSIUM VARROA BESTRIJDEND IMKEREN

Reeds in het decembernummer werd aandacht aan dit gebeuren geschonken. Het laatste nieuws is dat de organisatoren nog een belangrijke bijdrage verwachten nl. van de heer W. Loobek uit Winterswijk die zal spreken over "de Nederlandse ervaring na twee jaren Varroa". Als U toch al van plan was naar Utrecht te gaan op 19 januari dan dient U nu het Groentje van december p. 319 te raadplegen voor het programma. Ook zal drs. A. Potjer om 11.45 spreken over chemische bestrijdingsmiddelen. De lunch is dan om 12.30 uur. Of bel 03435-74493; 02155-23353 of 03403-73939. U bereikt de Uithof met lijn 42 ieder half uur van C.S. De Uithof ligt vlak bij het K.N.M.I.

22 januari Haarlem e.o.:

Jaarvergadering. Daarna dia-serie over tropische vlinders in kassen en Europese vlinders in de vrije natuur.

**26 januari Utrecht:
Koninginneteeltdag**

In aansluiting op het bericht van vorige maand volgt hier het programma voor deze dag:

vanaf 9.30 u. koffie beschikbaar, aanvang 10.00 u.

- 10.10 H.H.W. Velthuis: Het kweken van moeren op Schier in 1984.
- 10.45 dr. R. Moritz (Institut für Bienenkunde, Oberursel): de praktische mogelijkheden van selectie en de daarbij te gebruiken methoden.
- 11.45 R. Kakes: de nederlandse landbevruchtungsstations.
- 12.30 Lunch (voor bestellen zie onder). Voor brood-menemers is er koffie.
- 13.30 C. Jansen: wat gaat de koninginnteeltcommissie doen in 1985?
- 14.30 M.J. Sommeijer: het vlieggedrag van darren.
- 15.00 Slotdiskussie, thee.

De bijeenkomst vindt plaats in het gebouw van de Veterinaire Fysiologie (naast laboratorium voor Vergelijkende Fysiologie), hoek Jan van Galenstraat 40/ Alexander Numankade 93. Dit is te bereiken met buslijn 9 (richting Overvecht) vanaf het station, halte J. van Galenstraat. Automobilisten nemen op de A27 (Utrecht-Hilversum) de afslag de Bilt, gaan rechtsaf richting Utrecht.

Zie pagina 28

Na een rotonde en een spoorwegkruising volgt de Jan van Galenstraat bij de eerstvolgende stoplichten. Parkeren op het universiteitsterrein.

In verband met beperkte plaatsruimte is deelname alleen mogelijk na telefonische aanmelding bij C. Jansen, voorzitter KTC, 023-241846, alwaar u zich tevens kunt opgeven voor een eenvoudige lunch (enkele broodjes en fruit). Kosten deelname (incl. koffie en thee) f 5,-, lunch f 6,-.

**23 maart Westland:
Nationale Imker Dag 1985 tijdens de grote Westlandse 19-NU tentoonstelling**

Zaterdag 23 maart zal de Imkervereniging Westland de Nationale Imker Dag organiseren in de Bloemenveiling Westland te Naaldwijk tijdens de 19-NU tentoonstelling. Houdt U deze datum vrij!

Westland wil U op de Nationale Imker Dag op z'n Westlands ontvangen, temidden van het veilinggebeuren, maar vooral temidden van een overvloedige presentatie van het Westland, de "19-NU tentoonstelling".

De Bloemenveiling Westland bestaat ruim 60 jaar en beschikt over een bebouwde oppervlakte van 140.000m². De omzet bedraagt ruim 500 miljoen gulden en speelt in de Nederlandse export een zeer belangrijke rol.

Tijdens de ochtend zal speciaal aandacht besteed worden aan het imkeren in ons overbevolkte land en wat daarbij komt kijken. De Varroa is daarbij ook van belang. De heer W. Oudshoorn, schrijver van boeken over planten en bijen zal een lezing houden.

Naast allerlei activiteiten zult U bij Uw toegangsbevis voor deze dag ook een kaartje voor de 19-NU tentoonstelling krijgen.

De kosten voor die dag zullen maximaal f 25,- bedragen.

Deze informatie kunnen we u op de valreep doen toekomen, omdat alles zojuist rond is gekomen. In het januari-nummer van 't Groentje is dit voorlopig wat we u kunnen mededelen.

In 't Groentje van februari volgt verdere informatie en het programma.

Namens de Imkervereniging Westland,
J.M. van Heest-Verloop,
voorzitter.

30 maart Ede:
Algemene Vergadering in "de Reehorst".

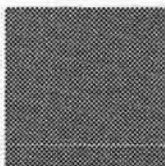

*Een dar uit 't Overijsselse Goor
Wilde d'r zo snel mogelijk vandoor.*

Want zoals hij zei:

*"Die Vrouwenmaatschappij,
Daar ben ik helemaal niet voor."*

Ton Brands, Emmen

onderwijs demonstratie voorlichting

**Verslag 6e Onderwijsdag VBBN op
13 oktober 1984 in het Bijenhuis te Wageningen**
door J.M. van Heest-Verloop

De voorzitter van de Onderwijscommissie, de heer Pater heette ieder welkom en deelt mede dat onze medezeggenschap bij de bijenteeltcursussen verloren is gegaan omdat de cursussen via de land- en tuinbouwscholen moeten lopen. Het aantal bijencursussen daalt. Komt dit door de bezuinigingen of door de Varroa? We weten het niet.

De belangstelling voor de speciale cursussen neemt toe. Onderwijs, onderzoek en voorlichting gaan samen. Het is dan ook jammer dat Info bij gebrek aan belangstelling gestopt moet worden.

Vervolgens kwam de heer van Hemert aan het woord hij gaf ondermeer toelichting over de stand van zaken betreffende de Ambrosiushoeve.

Het Consulentschap in algemene dienst voor de bijenteelt (CAD) wordt 100% door het rijk betaald en de Stichting de Proefbijenstand (PBS) nu ook 100%, maar dat wordt 50% door het rijk.

Er werd tevens gesproken over doelstelling en taken van beide. Het doel van het CAD is: Het bevorderen van een goede bestuiving van Land- en tuinbouwgewassen door de honingbij en andere bestuivende insecten, alsmede het bevorderen van een optimale honing- en wasproductie; en het doel van de PBS is: het uitvoeren van toegepast onderzoek met het doel om tot een goede bestuiving in land- en tuinbouw te komen en tot het produceren van honing en was.

Hiervoor is men bezig met een bestuivingsnota, bijenziekten, rasverbetering, drachtverbetering, onderwijs, toxiciteit van gewasbeschermingsmiddelen, bedrijfsmethoden, kasten, hommels en solitaire bijen.

De videoband "Varroabestrijding" was niet aanwezig. Er is daarom een film over Varroabestrijding van Ciba Geigy vertoond.

's Middags sprak de Heer Duyvetter over "Bijencursussen Nieuwe Stijl".

Naast de kosten, zijn ook het minimum aantal cursussen en de minimum leeftijd verhoogd.

Belangrijk is dat cursussen nodig zijn ondanks de discussie of bijenteelt een hobby of een beroep is, want wat het ook is het moet wel beroepsmatig worden uitgevoerd.

Na een uitgebreide discussie werd de Varroafilm "Methoden zum Aufbau varroafreier Bienenvölker" vertoond, waarbij vele behandelingen, die we in theorie kennen uit boeken en bladen, nu gedemonstreerd werden. Op verzoek werd hij nog een keer vertoond.

Tenslotte besloot de voorzitter de dag met de woorden, dat we ondanks de vele bezuinigingen toch door moesten gaan.

CURSUSSEN BIJENTEELT VOOR BEGINNERS:

Gouda - opgave bij mevr. J.C. Dubbeldam-te Hennepe Zalmstraat 19, 2865 AP Ammerstol. ☎ 01825-3271

Houten/
Utrecht - aanvang maart '85
opgeven bij: mevr. E.S.C. Kroes-Jasperse, Badorfstraat 45, Wijk bij Duurstede, ☎ 03435-74493

Driebergen-
Doorn - opgave bij de heer J. Dommerholt, K. Doormanlaan 17, 3941 WL Doorn, ☎ 03430-14820

Varsseveld e.o. - aanmelden bij mevr. A. Lemckert-Teeuw, Bosboombroekerweg 1 7055 AX Heelweg.

Bommeler-
waard - bij voldoende deelname. Aanmelden bij mw. van Altena, Waaldijk 9, 5328 EX Rossum, ☎ 04182-1692

Emmen - bij voldoende deelname. Opgeven bij het V.V.V. in Emmen

Gooiland i.s.m.
afd. Bussum - opgave nog mogelijk bij de secr. van afd. Gooiland, Loosdrechtseweg 60, 1215 JX Hilversum ☎ 035-17382

Overveen - Lag. Agr. School - inlichtingen en opgave bij de administratie van de school: Elswoutslaan 20, 2051 AE Overveen, ☎ 023-245035

Heiloo - aanmelden bij dhr. W.F.M. Suykerbuyk, Marsschallstraat 32, 1902 DP Castricum, ☎ 02518-57870

Ede - bij voldoende deelname. Aanmelden bij het secretariaat afd. Ede, Hermenshoek 4, 6711 CE Ede ☎ 08380-11573

West
Friesland - Agr. Cursuscentrum te Grootebroek. Opgeven bij de heer Nieuweboer van de Agr. School ☎ 02285-11680

Utrecht - aanmelden bij E.A. Hogendoorn, Looplantsoen 208, 3523 GZ Utrecht ☎ 030-891393

CURSUSSEN BIJENTEELT VOOR GEVORDERDEN

Gouda - opgave zie boven
Bunnik/
Utrecht - aanvang april '85. Opgeven bij de heer C. Pater Jzn., Achterdijk 22, Bunnik, ☎ 03405-61305

Bommeler-
waard - bij voldoende deelname. Opgeve zie boven

Gooiland i.s.m. afd. Bussum: opgave zie boven
Voorthuizen - contactadres: mevr. R.M. Lamé-Hanson, Noordenweg 15, 3781 ME Voorthuizen, ☎ 03429-3797 (ná 18.00 uur)

Overveen - Lag. Agr. School - opgave zie boven
Heiloo - aanmelden zie boven

West-
Friesland - Agrarisch Cursuscentrum aanmelden zie boven

Utrecht - aanmelden bij E.A. Hogendoorn, Looplantsoen 209, 3523 GZ Utrecht ☎ 030-891393

CURSUSSEN KORFVLECHTEN

Gouda - aanmelden zie boven
Heiloo - opgeven bij Paul Ruiters, ☎ 072-111747

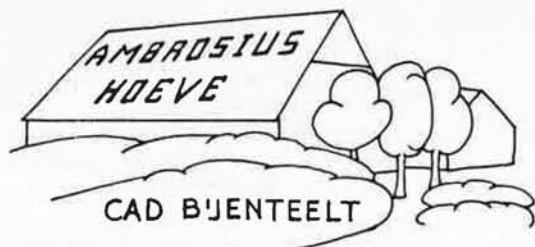
Zuidlaren - opgeven bij de heer G. Freye ☎ 05905-2584

DRACHTPLANTENCURSUSSEN

Gooiland - opgave zie boven
Bommeler-
waard - opgeven zie boven

CURSUS VARROABESTRIJDEND IMKEREN

Houten - inlichtingen en opgeven bij mw. E.S.C. Kroes-Jasperse, Badorfstraat 45, Wijk bij Duurstede, ☎ 03435-74493

TIPS JANUARI 1985

- Doe aan de bijen "niets". De bijen hebben nu rust nodig. Doe vóór de bijen véél. Drachtverbetering dient onverminderd voortgang te vinden.
- Zijn de vliegopeningen afgeschermd tegen muizen? Vliegspleten niet hoger dan 6 mm helpen voldoende.
- Enige draden zwart garen voor de vliegspleten gespannen helpt tegen koolmezen.
- Neem uw aantekeningen over het afgelopen jaar eens kritisch door; waar schoot uw menselijk brein te kort tegen het hoog ontwikkeld bijeninstinct?
- Voor onderhoud en reparatie van gereedschappen en hulpmiddelen is het nu de tijd.
- Raampjeslichters schoonmaken met spiritus en staalwol, daarna schilderen in een felle kleur, bv. rood om verlies tussen het gras te voorkomen.
- Dathepijpen zijn vaak vervuild door roet, teer en propolis. Schoonmaken met spritus en staalwol maakt ze weer als nieuw en gebruiksklaar.
- Van Vulcaan en andere grote berokkers roesten de deksels vaak vast in de winterperiode. De sluitrand insmeren met een lik vaseline helpt afdoende.
- Raten vernieuwen is beter dan bewaren.
- Vlieggaten van korven worden tegen muizen beveiligd door hier enige spijkers in te steken.
- De Varroa-mijt doet een grote aanslag op het gewoontepatroon van veel imkers. Bereidheid om snel aan nieuwe ontwikkelingen aan te passen wordt gevraagd als wapen tot een succesvolle bestrijding.
- De Varroa-mijt een "beetje" bestrijden is zinloos. Volg de adviezen van het Consulentschap.
- Hoeveel krokussen hebt u geplant? Nog geen? Nu doen, wel laat maar het kan nog.

Wijzigingen en aanvullingen Informatiegids VBBN

meegehecht in Groentje november jl.

Hoofdbestuur-blz 2

Groningen: postcodenummer hr. Faber is 9494 RS
Yde i.p.v. 9441 RV

Friesland: Dhr A. van Lavieren te Oosterwolde
wordt per 1.1.84 opgevolgd door dhr
H.J.J. van den Broek, Dollard 72,
9204 CR Drachten, ☎ 05120-20489.

Drente: straatnaam hr Hoogendoorn is
Oldenhave 26 i.p.v. Oldenhove

Achterhoek: oud: Mw J.G. Brussen-Jansen te Halle
nieuw: Mw J.G. Jansen, Rijksweg 52,
6997 CA Hoog Keppel ☎ 08348-1561.

Nieuw Hoofdbestuurslid voor Noord Veluwe: W. v.d.
Hoeven, J. van Ruysdaelstraat 14, 3781 XC
Voorthuizen. ☎ 03429-3102

Z-Limburg: mw. A.M. Oudelhoven-Jacobs, dit moet
zijn: mw. A.M. Jacobs. ☎ 04454-3868 moet ge-
wijzigd worden in: 04454-2127 het jaar van af-
treden van mevr. Jacobs: 1986 moet zijn 1987.

Voorzitters regionale ZBT's-blz 12

Overijssel O: oud: J.W. Assink-Goor
nieuw: J.G. Schulte, Smithuisstraat 24,
7631 GH Ootmarsum ☎ 05419-1523

Redactiecommissie-blz 18

Redakteur: ir. J. Wesdorp, Rijksstraatweg 57, 7384 AC
Wilp, ☎ 05716-231.

BIJENSTAND "FLOREA"

Honing voor de wederverkoop.

Bloemenhoning	per kg. f	4.90
	per pot van 450 gram f	3.35
	per pot van 900 gram f	5.75
Acacia, 2 soorten	per kg. f	5.25 en f 7.00
Klavercreme	per pot van 450 gram f	4.25
Koolzaadcreme	per pot van 450 gram f	4.25
Stuifmeel	per kg. f	22.00
	per pot van ± 220 gram f	6.95

Alle prijzen zijn excl. B.T.W. - zondags gesloten.
Zwaluwstraat 20, 8094 AE Hattemmerbroek,
☎ 05207 - 1291.

Onverwacht overleed op 26 november 1984 ons lid **Hendrikus Brulleman** in de leeftijd van bijna 68 jaar. Hij was meer dan 30 jaar een trouw en enthousiast medelid. Tevens gaf hij meerdere jaren een beginnerscursus. Met hem hebben wij een toegewijd lid en zeer vak-kundig imker verloren.

Bestuur en leden Bijenvereniging afd. Loenen a/d Vecht

Toch nog onverwacht overleed op 25 november 1984 **de heer Albert Bonsing** op de leeftijd van 63 jaar. Hij was meer dan 25 jaar lid van onze afdeling.

Wij wensen de nabestaanden veel sterkte toe.

Bestuur en leden afd. Heino

Op 8 november j.l. is op 85 jarige leeftijd overleden ons zeer gewaardeerde lid **W.J. Plant**. Hij is meer dan 50 jaar lid geweest. Wij wensen de nabestaanden veel sterkte toe.

Bestuur en leden afd. Colmschate-Diepenveen

SPEURBIJTJES

Opgave schriftelijk. Tarief: 20 woorden f 7,50, elk woord meer 35 cent; te voldoen bij vooruitbetaling door storting op giro 846801 t.n.v. VBBN Wageningen. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud.

GEVRAAGD: welke oude imker heeft voor jonge imker **2e hands honingslinger** te koop? ☎ 03434-52611

TE KOOP wegens omstandigheden tegen aannemelijk bod: **7 ingewinterde volken, spaarkasten, 6 ramers, honingslinger, wassmelter**, kortom gehele imkersuitrusting. Fokkens, Walsoordensestraat 50, 4588 KD Walsoorden, ☎ 01148-1255

TE KOOP: 8 stuks 10 raams simplexkasten, hoekveranding, losse bodem met 3 m/m gaas met daaronder een triplex schuif. Zeer geschikt voor Varroa-bestrijding. f 170,- per stuk, bij zelf monteren f 25,- reductie ☎ 08355-1364 (na 6 uur)

ERESPELDEN EN VERENIGINGSONDERSCHIEDINGEN

Ook in 1984 werden weer erespelden en verenigingsonderscheidingen uitgereikt wegens jarenlange bestuursfunctie of een langdurig lidmaatschap van de VBBN. Het Hoofdbestuur wil deze leden langs deze weg nogmaals danken voor al hetgeen zij voor de Vereniging hebben gedaan.

De namen van degenen die een erespeld ontvingen omdat zij 10 jaar of langer een actieve bestuursfunctie uitgeoefend hebben zijn extra vet gedrukt.

sub-ver. Bennekom	: H. Ansink , A. van Steenberg
sub-ver. Borger	: J. Stevens, L. Takens
sub-ver. Bunnik/Houten	: B. Th. Barten, A. Koops, H. Westeneng
sub-ver. Eck en Wiel	: mw. A. van Andel-van Rossum , A. van Brenk, Th. v.d. Markt, D.A.G. Verbrugh , M.A. Verbrugh
sub-ver. Emmen	: J. Everts, H.J. Kocks, H. Veenstra, H. Weerman
sub-ver. Enschede	: H.H. Schutte , mw. F. v.d. Velde-Kooiman
sub-ver. Goeree-Overflakkee	: E. van der Wende
sub-ver. Gorssel	: A. Lefferts , G.J. Lensink
sub-ver. 's-Gravenhage	: Ir. J.C. Stoop
sub-ver. 's-Hertogenbosch	: P. Boddijngius, A.J. de Bruin, W. Hendricks

sub-ver. Lochem	: A. Segers
sub-ver. Noord en Zuid Beveland	: Adr. Huige, J. Kostende, Joh. Minnaar, M. Raas, Joh. Sommeyer
sub-ver. Nunspeet	: K. Bouw , W.H. den Herder, G.B. van Orden
sub-ver. Nijverdal	: G.H. ter Avest , H. Bolink, B. Evers, H. Wolters
sub-ver. Ommen	: J. Frens
sub-ver. Oosterbeek	: J. van de Grijn
sub-ver. Schouwen Duiveland	: J. Fluylt , L. Kloet, A. Oosse, G.L. v.d. Wkken
sub-ver. Soest/Amersfoort	: H.W. Boers , H.G. v.d. Broek , P.J.H. Segers
sub-ver. Tholen	: J.C. Goedegebuure, M.J.D. Groen, A.C. van Heusden, H. Hoogerbrugge, P.J. Koopman , J. Kurvink, Th. Overbeeke
sub-ver. Uithuizen	: J.D. Bogema, J.K. Zwerver
sub-ver. Vriezenveen	: H.A. v.d. Stelt
sub-ver. Wezep	: H. Felix, B. Kalf
sub-ver. Wolvega	: A. Bouma
sub-ver. Zwolle	: G. Kruitbosch
sub-ver. Zijpe	: J. Bosma , P. Bijvoet, W. Geerligts , P. Glas , B. Hoving, A. Koopman , W.J. Liere, J. Nicolai , W. Wanders

NIEUW JAAR veel nieuwe leden veel beginners daarom een beginnerspakket

best. uit:

- 1 bouw pakket Spaarkast (1 BK)
- 1 dekplank, 1 pr.afstandrepen
- 10 raampjes en kunstraat
- 1 kl.raampjesdraad en 1 bijenkap
- 1 kastbeitel en 1 bijenveger
- 1 ex. Werkboek bijenhouden

één maand lang voor maar f 230,00.

BIJENHUIS - WAGENINGEN

Grintweg 273 - 6704 AP Wageningen

Het BIJENHUIS

heeft nog ECHTE NEDERLANDSE

Honing

o.a. Koolzaad

Fruitbl.

Linde

Heidehoning

voor aantrekkelijke prijzen
v.a. f 7.50 p.kg. incl. verpakking.

Zolang de voorraad strekt.

BIJENHUIS - WAGENINGEN

Tel. 08370 - 22733.

verkoopadressen

Depot Friesland:

H. Akkerman, Oostenwoldseweg 47, 8421 RP Oldeberkoop, ☎ 05164-439.

Open di, vr.middag, zat.morgen en na tel. afspr.

Depot Groningen:

Fenna en Ger Postma, Kampenslaan 8, 9626 TE Schildwolde, ☎ 05982-1455.

Open dagelijks, behalve vr. na 12 u.

Depot Onstwedde:

H. Bessembinder, Wessinghuizenweg 18, 9591 VJ Onstwedde, ☎ 05991-1226.

Depot Assen

J.H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV Assen, ☎ 05920-17162.

Depot Staphorst:

W. Bloemert, Lankhorsterweg 28, 7951 PP Staphorst, ☎ 05220-52865. Open: ma. en do. van 18.00 - 20.00 uur, zat. van 8.00 - 12.00 uur en na tel. afspraak.

Depot G.J.L. ten Cate:

Verzetstraat 60, 7671 GL Vriezenveen, ☎ 05499-3040.

Depot Enschede:

A.M. Spit, Stemlandweg 21, 7548 BV Boekelo, ☎ 05428-2703. Open ma, wo, do 16-19 u., zat. 9-12 u. en na tel. afspr.

Depot Reggedal:

H. J. Haanen, de Hogenkamp 2, 7471 CW Goor, ☎ 05470-5576.

Depot afd. Gorsse:

G.J. Lensink, Deventerweg 4, 7213 EG Gorsse, ☎ 05759-2468.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dwarsdijk 6, 7025 CR Halle, ☎ 05736-479.

Depot Winterswijk:

M.J. Grevers, Miste 4, 7118 WB Winterswijk, ☎ 05435-239.

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop), Paasvuurweg 7, 8161 CA Epe, ☎ 05780-12317.

Depot Nunspeet:

Th. G. Veenstra, Schaeppmanlaan 47, 8072 AR Nunspeet, ☎ 03412-54037.

Depot Apeldoorn:

J. Kwak, Prinsenweide 15, 7317 BA Apeldoorn, ☎ 055-216461. Open do, vr 18-20 u. en na tel. afspr.

Depot Twello:

Novaco Welkoop, Iordensweg 79, 7391 KD Twello, ☎ 05712-1762.

Depot Boerenbond Neerbosch-Hees:

St. Agnetenweg 63, 6545 AT Nijmegen, ☎ 080-777793.

Depot West-Betuwe:

Imkerij „Lingebij“, Mw. C.E.A. Meissen-Zuidervijk, Lingedijk 84, 4196 HC Tricht, ☎ 03455-2438.

Depot Bommelerwaard:

E. Versteeg, 'De kleine tuinier', Polstraat 21, 4261 BP Wijk en Aalburg, ☎ 04164-1475.

Depot Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 23, 3981 HD Bunnik, ☎ 03405-61742.

Depot West-Friesland:

Klaas Verlaet, Ganker 11, 1654 JH Benningbroek/Nibbixwoud, ☎ 02297-2325

Depot Noord-Holland:

H.S. Homburg, Velsderduinweg 165, 1971 ZB IJmuiden, ☎ 02550-21530. Open dagelijks van 13-16 u. en na tel. afspr., do. gesloten.

Depot afd. Rotterdam:

A. Bakkert, Berglustlaan 49A, 3054 BB Rotterdam, ☎ 010-183123, na tel. afspr.

Depot Gouda:

C. Bos, 3e Tochtweg 6, 2841 LM Moordrecht, ☎ 01802-1227, na tel. afspr.

Depot afd. Dordrecht:

W.A. Boevé, Rigelhof 59, 3318 CX Dordrecht, ☎ 078-171216.

Depot „Prommelsluis“ afd. Schouwen-Duiveland:

C. L. v.d. Wekken, Provincialeweg 5, 4321 SM Kerkwerve, ☎ 01110-4821.

Depot Walcheren:

Bisschopsstraat 25, 4353 BN Serooskerke, ☎ 01189-1499.

Depot Zeeuws-Vlaanderen:

Iz. de Hullu, St. Jansdijk 10, 4504 PB Nieuwvliet, ☎ 01171-1458.

K. J. Wolfert, Pr. Mauritsstraat 21, 4571 HB Axel, ☎ 01155-2720.

Depot Oirschot:

A. Pel, 't Kasteeltje 3, 5688 EN Oirschot, ☎ 04997-2096.